

Møteinnkalling

Utval:	Kontrollutvalet
Møtestad:	Fjernmøte, (via Teams)
Dato:	22.04.2021
Tid:	10:00

For å avgrensa spreing av Covid-19 er det bestemt at dette møte vert gjennomført som Teams-møte.

Dersom nokon av medlemmene ikkje kan møte og må melde forfall, vert dei bedne om å gjere dette så tidleg som råd er ved **å ringa** til Helge Inge Johansen tlf. 402 03 664 eller til Hogne Haktorson, tlf. 911 05 982.

Til varamedlemar er denne innkallinga å sjå på som ei orientering.
Dersom det vert aktuelt at varamedlemar må møta, vil det bli gjeve nærmare beskjed.

Det er planlagt at Helge Inge Johansen møter frå sekretariatet, på dette møtet.

Lorentz Lunde
kontrollutvalsleiar

Hogne Haktorson
kontrollsjef

Helge Inge Johansen
seniorrådgjevar

Dokumentet er godkjent elektronisk og har difor ingen handskriven underskrift

Kopi: Vararepresentantar til kontrollutvalet
Ordførar
Revisor
Rådmann

Sakliste

Utvals- saknr	Innhald	Arkiv- saknr	U.Off
	Godkjenningssaker		
GK 3/21 GK 4/21	Godkjenning av innkalling og sakliste Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 18.02.2021	2019/68	
	Politiske saker		
PS 6/21	Forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personalforvaltning - prosjektplan	2021/31	
PS 7/21 PS 8/21	Gjennomgang av møteprotokollar frå andre politiske utval Eventuelt	2019/72 2020/83	
	Referatsaker		
RS 4/21	Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen	2019/18	
RS 5/21 RS 6/21	20/5274-7 Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften FKT - medlemsinformasjon mars 2021	2019/18 2019/18	

Godkjenningssaker
GK 3/21 Godkjenning av innkalling og sakliste

Tysnes kommune

Sekretariat for kontrollutvalet
Saksframlegg

Saksnr: 2019/68-14
Saksbehandlar: Helge Inge Johansen

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kontrollutvalet i Tysnes kommune	4/21	22.04.2021

Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 18.02.2021

Møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 18.02.2021 er lagt med som vedlegg i saka.

Møteprotokoll

Utval:	Kontrollutvalet
Møtestad:	Fjernmøte via Teams,
Dato:	18.02.2021
Tid:	10:00 - 10:30

Følgjande faste medlemmer møte:

Namn	Funksjon	Representerer
Lorentz Lunde	Leiar	KRF
Britt Ersvær	Nestleiar	AP
Lars Heine Kåsa	Medlem	SP
Kåre Haugland	Medlem	FRP
Sigvard Michael Madsen	Medlem	H

Følgjande medlemmer hadde meldt forfall:

Namn	Funksjon	Representerer
------	----------	---------------

Følgjande varamedlemmer møte:

Namn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

Merknader

Andre som møte:

Namn	Stilling
Kåre Martin Kleppe	Ordførar
Frode Løvlie	Forvaltningsrevisor, Deloitte AS
Helge Inge Johansen	Spesialrådgjevar, Vestland fylkeskommune

Lorentz Lunde
utvalsleiar

Helge Inge Johansen
utvalssekretær

Dokumentet er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Sakliste

Utvals- saknr	Innhald	Arkiv- saknr	U.Off
Godkjenningssaker			
GK 1/21 GK 2/21	Godkjenning av innkalling og sakliste Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 26.11.2020	2019/68	
Politiske saker			
PS 1/21 PS 2/21 PS 3/21 PS 4/21 PS 5/21	Bestilling av forvaltningsrevisjon eller eigarskapskontroll Årsmelding for kontrollutvalet sitt arbeid i 2020 Møteplan 2021 for kontrollutvalet Gjennomgang av møteprotokollar frå andre politiske utval Eventuelt	2019/70 2019/78 2019/69 2019/72 2020/83	
Referatsaker			
RS 1/21 RS 2/21 RS 3/21	Plan for forvaltningsrevisjon 2020 - 2024 - vedtaksbrev frå KS 15.12 Plan for eigarskapskontroll 2020-2024 - vedtaksbrev frå KS 15.12 Julebrev fra FKT	2019/70 2019/71 2019/18	

Godkjenningssaker

GK 1/21 Godkjenning av innkalling og sakliste

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det kom ikkje merknader til innkalling eller sakliste.

Vedtak

Innkalling og sakliste vart samrøystes godkjent.

GK 2/21 Godkjenning av møteprotokoll frå møte i kontrollutvalet 26.11.2020

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det var ingen merknader til protokoll frå møte i kontrollutvalet 26.11.2020.

Vedtak

Møteprotokoll frå kontrollutvalet sitt møte 26.11.2020 vart samrøystes godkjent.

Politiske saker

PS 1/21 Bestilling av forvaltningsrevisjon eller eigarskapskontroll

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet ønskjer at det vert gjennomført forvaltningsrevisjon innan .....
2. Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan i tråd med dei føringar utvalet har gjeve, inkl. føremål, problemstillingar, ev. avgrensingar, ressursbruk og leveringstidspunkt.
3. Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan til sekretariatet seinast 30.03.2021.
4. Kontrollutvalet behandlar prosjektplanen i møte 22.04.2021.

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Etter vedtak frå kommunestyret om å endra på prioriteringa mellom nr. 1 og nr. 2 i plan for forvaltningsrevisjon, valde kontrollutvalet å bestilla nytt prosjekt i henhold til ønskje frå kommunestyret, sjukefråvær og personalforvaltning.

Kontrollutvalet vart einige om at tema slik det kjem fram av planen er ok. Utvalet var også interessert i å få fram om det er forkjeller gjeldande sjukefråvær mellom dei enkelte tenesteområda.

Vedtaket vart samrøystes vedteke

Vedtak

1. Kontrollutvalet ønskjer at det vert gjennomført forvaltningsrevisjon innan Sjukefråvær og personalforvaltning
2. Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan i tråd med dei føringar utvalet har gjeve, inkl. føremål, problemstillingar, ev. avgrensingar, ressursbruk og leveringstidspunkt.
3. Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan til sekretariatet seinast 30.03.2021.
4. Kontrollutvalet behandlar prosjektplanen i møte 22.04.2021.

PS 2/21 Årsmelding for kontrollutvalet sitt arbeid i 2020

Forslag til innstilling

Kommunestyret godkjenner årsmelding 2020 for kontrollutvalet.

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Kontrollutvalet hadde ingen kommentar til forslag til årsmelding 2020 frå sekretariatet.

Forslag til innstilling vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kommunestyret godkjenner årsmelding 2020 for kontrollutvalet.

PS 3/21 Møteplan 2021 for kontrollutvalet

Forslag til vedtak

Kontrollutvalet vedtek slik møteplan for 2021:

Dato:
18.02.2021
22.04.2021
20.05.2021
14.10.2021
25.11.2021

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Kontrollutvalet vart einige om at forslag til møteplan frå sekretariatet kan godkjennast utan endringar.

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalet vedtek slik møteplan for 2021:

Dato:
18.02.2021
22.04.2021
20.05.2021
14.10.2021
25.11.2021

PS 4/21 Gjennomgang av møteprotokollar frå andre politiske utval

Forslag til vedtak

Kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksutgreiinga til orientering.

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det kom ikkje fram noko spesielt i saka, gjeldande gjennomgang av møteprotokollane frå andre politiske utval.

Forslag til vedtak vart samrøystes vedteke

Vedtak

Kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksutgreiinga til orientering

PS 5/21 Eventuelt

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan forslag til vedtak.

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Ingen saker vart handsama under eventuelt.

Vedtak

Det vart ikkje gjort vedtak i saka.

Referatsaker

RS 1/21 Plan for forvaltningsrevisjon 2020 - 2024 - vedtaksbrev frå KS 15.12

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det kom ikkje fram noko spesielt ved handsaminga av referatsaka

Vedtaket vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalet tar referatsaka til orientering.

RS 2/21 Plan for eigarskapskontroll 2020-2024 - vedtaksbrev frå KS 15.12

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det kom ikkje fram noko spesielt ved handsaminga av referatsaka

Vedtaket vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalet tar referatsaka til orientering.

RS 3/21 Julebrev fra FKT

Saksprotokoll 18.02.2021 - Kontrollutvalet i Tysnes kommune

Handsaming i møte

Det kom ikkje fram noko spesielt ved handsaminga av referatsaka

Vedtaket vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Kontrollutvalet tar referatsaka til orientering.

Politiske saker

PS 6/21 Forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personalforvaltning - prosjektplan

Tysnes kommune

Sekretariat for kontrollutvalet
Saksframlegg

Saksnr: 2021/31-1
Saksbehandlar: Helge Inge Johansen

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kontrollutvalet i Tysnes kommune	6/21	22.04.2021

Forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personalforvaltning - prosjektplan

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalet ber Deloitte AS gjennomføra forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personal forvaltning.
2. Eventuelt korrigerert prosjektplan vert å senda til sekretariatet innan 06.05.2021. Kontrollutvalet gjev utvalsleiar i samråd med sekretariatet fullmakt til å godkjenna endeleg prosjektplan.
3. Kontrollutvalet ønskjer at revisjonsrapporten er ferdig innan 01.11.2021, verifisert og inkludert selskapet og rådmannen sin uttale.

Samandrag

Kontrollutvalet skal i dette møte handsama prosjektplanen gjeldande forvaltningsrevisjon av Sjukefråvær og personalforvaltning i Tysnes kommune. Det vert tilrådd at prosjektplanen vert godkjent i dette møte, med dei korrigeringane kontrollutvalet eventuelt måtte ønskje. Det er lagt opp til at revisjonsrapporten vert handsama av kontrollutvalet i novembermøte 2021.

Hogne Haktorson
Kontrollsjef

Helge Inge Johansen
spesialrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Prosjektplan - Forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personalforvaltning

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Kontrollutvalet bestilte forvaltningsrevisjon av Plan- og byggesakshandsaming i møte 18.02.2021(PS 1/21), der det vart gjort slikt vedtak:

«Vedtak

1. *Kontrollutvalet ønskjer at det vert gjennomført forvaltningsrevisjon innan Sjukefråvær og personalforvaltning*
2. *Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan i tråd med dei føringar utvalet har gjeve, inkl. føremål, problemstillingar, ev. avgrensingar, ressursbruk og leveringstidspunkt.*
3. *Utvalet ber Deloitte levere forslag til prosjektplan til sekretariatet seinast 30.03.2021.*
4. *Kontrollutvalet behandlar prosjektplanen i møte 22.04.2021.»*

Sekretariatet har motteke prosjektplanen frå Deloitte innan fristen, og denne er vedlagt saka.

Av prosjektplanen går det fram at føremålet med forvaltningsrevisjonen er:

Føremålet med forvaltningsrevisjonen vil vere å undersøke omfanget og utviklinga i sjukefråværet, om kommunen systematisk arbeider med å redusere og førebyggje sjukefråværet og om kommunen har gode system og rutinar for personalforvaltning som legg til rette for at tilsette får medverke i forhold på arbeidsplassen.

Med bakgrunn i prosjektet sitt føremål har revisjonen formulert følgjande problemstillingar:

1. Kva er omfanget av og utviklinga i sjukefråværet dei siste tre åra, for kommunen totalt, og fordelt på dei ulike einingane? Under dette:
  - a. Har kommunen oversikt over korleis sjukefråværet er fordelt på langtidsfråvær og korttidsfråvær?
  - b. Har kommunen oversikt over kor stor del av sjukefråværet som er arbeidsrelatert?
  - c. Korleis er sjukefråværet i kommunen samanlikna med andre kommunar og landsgjennomsnittet?¹
2. I kva grad blir det arbeidd systematisk med å redusere og førebyggje sjukefråvær i kommunen? Under dette:
  - a. Er det utarbeidd måltal for sjukefråværet på einingsnivå?
  - b. I kva grad når kommunen dei måla som er sett for sjukefråvær?
  - c. Kva meiner tilsette og leiarar at dei viktigaste årsakene til sjukefråvær er?
  - d. Kva tiltak er sett i verk for å førebyggje og redusere sjukefråvær?
  - e. I kva grad opplever leiarar og tilsette at det er sett i verk tilstrekkelege tiltak for å førebyggje og redusere sjukefråvær?
  - f. Har einingane tilstrekkeleg moglegheit til å legge til rette for restarbeidsevne ved sjukefråvær?
  - g. Har kommunen rutinar som beskriv korleis sjukemelde arbeidstakarar skal følgast opp?
    - i. Beskriv rutinane kva som skal gjerast i sjukefråværsoppfølginga i samsvar med regelverket?
    - ii. Blir rutinane følgt?
    - iii. Er det ei tydeleg ansvars- og oppgåvefordeling mellom einingsleiarar og personal/HR sentralt?
3. I kva grad har kommunen system og rutinar for personalforvaltning som legg til rette for at tilsette får medverke i forhold som gjeld eigen arbeidsplass? Under dette:
  - a. I kva grad blir det gjennomført medarbeidersamtalar, personalmøter og arbeidsmiljøkartleggingar?
  - b. I kva grad blir resultatane frå arbeidsmiljøkartleggingar følgt opp og brukt til å utvikle organisasjonen?
  - c. I kva grad blir arbeidsmiljøutval, verneteneste og tillitsvalde involvert i arbeidsmiljøarbeidet?
  - d. Har kommunen eit tilfredsstillande system for å melde og følgje opp avvik?

Metode

Deloitte utfører forvaltningsrevisjon i samsvar med gjeldande standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) og eigarskapskontroll i samsvar med standard for eierskapskontroll (RSK 002). Alle prosjekt blir kvalitetssikra i samsvar med krava til kvalitetssikring i Deloitte Policy Manual (DPM).

Deloitte vil nytta dokumentanalyse, intervju, statistisk analyse, verifisering og høyring som metode.

Ressursbruk og gjennomføringsplan

Timeestimat for prosjektet er inntil 295 timar. Timeestimatet inkluderer ikkje førebuing og gjennomføring av presentasjon i kommunestyret. Ein eventuell presentasjon av rapporten i kommunestyret vil bli fakturert etter medgått tid, inntil 6 timar.

Med utgangspunkt i det omfang som ligg i den føreslåtte prosjektplanen har sekretariatet ikkje merknad til at dert vert disponert ein ressurs på inntil det timetal som ligg i forslag til prosjektplan.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse for å gjennomføre forvaltningsrevisjonen. Når revisjonsrapport er levert og behandla i kontrollutvalet, skal utvalet innstille til kommunestyret, som gjer vedtak, jf. kommunelova § 23-3.

Vurderingar og verknader

Dersom det ikkje kjem fram særskilte opplysningar i møtet, vert det tilrådd at kontrollutvalet godkjenner prosjektplanen slik den ligg føre, og at informasjonen elles vert teken til orientering.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at kontrollutvalet godkjenner prosjektplanen, evt. inkl. justeringar som kjem fram i møtet.

Forvaltningsrevisjon | Tysnes kommune Sjukefråvær og personalforvaltning

Prosjektplan

Mars 2021

«Forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og
personalforvaltning - prosjektplan»

Mars 2021

Prosjektplanen er utarbeidd for Tysnes
kommune av Deloitte AS.

Deloitte AS
Postboks 6013 Postterminalen, 5892
Bergen
tlf: 55 21 81 00
www.deloitte.no
forvaltningsrevisjon@deloitte.no

Innhold

1	Føremål og problemstillinger	2
2	Revisjonskriterium	3
3	Metode	4
4	Tid og ressursbruk	5

1 Føremål og problemstillingar

1.1 Bakgrunn

Deloitte har i samsvar med bestilling frå kontrollutvalet i møte den 18.02.2021, sak PS 1/21 utarbeidd ein prosjektplan for forvaltningsrevisjon av sjukefråvær og personalforvaltning i Tysnes kommune.

Prosjektet er prioritert som nr. 1 i kontrollutvalet sin plan for forvaltningsrevisjon.

1.2 Føremål og problemstillingar

Føremålet med forvaltningsrevisjonen vil vere å undersøke omfanget og utviklinga i sjukefråværet, om kommunen systematisk arbeider med å redusere og førebyggje sjukefråværet og om kommunen har gode system og rutinar for personalforvaltning som legg til rette for at tilsette får medverke i forhold på arbeidsplassen.

Med bakgrunn i føremålet er det utarbeidd følgjande problemstillingar som vil bli undersøkt:

1. **Kva er omfanget av og utviklinga i sjukefråværet dei siste tre åra, for kommunen totalt, og fordelt på dei ulike einingane? Under dette:**
  - a. Har kommunen oversikt over korleis sjukefråværet er fordelt på langtidsfråvær og korttidsfråvær?
  - b. Har kommunen oversikt over kor stor del av sjukefråværet som er arbeidsrelatert?
  - c. Korleis er sjukefråværet i kommunen samanlikna med andre kommunar og landsgjennomsnittet?¹

2. **I kva grad blir det arbeid systematisk med å redusere og førebyggje sjukefråvær i kommunen? Under dette:**
  - a. Er det utarbeidd måltal for sjukefråværet på einingsnivå?
  - b. I kva grad når kommunen dei måla som er sett for sjukefråvær?
  - c. Kva meiner tilsette og leiarar at dei viktigaste årsakene til sjukefråvær er?
  - d. Kva tiltak er sett i verk for å førebyggje og redusere sjukefråvær?
  - e. I kva grad opplever leiarar og tilsette at det er sett i verk tilstrekkelege tiltak for å førebyggje og redusere sjukefråvær?
  - f. Har einingane tilstrekkeleg moglegheit til å legge til rette for restarbeidsevne ved sjukefråvær?
  - g. Har kommunen rutinar som beskriv korleis sjukemelde arbeidstakarar skal følgast opp?
    - i. Beskriv rutinane kva som skal gjerast i sjukefråværsoppfølginga i samsvar med regelverket?
    - ii. Blir rutinane følgt?
    - iii. Er det ei tydeleg ansvars- og oppgåvefordeling mellom einingsleiarar og personal/HR sentralt?

3. **I kva grad har kommunen system og rutinar for personalforvaltning som legg til rette for at tilsette får medverke i forhold som gjeld eigen arbeidsplass? Under dette:**
  - a. I kva grad blir det gjennomført medarbeidarsamtalar, personalmøter og arbeidsmiljøkartleggingar?
  - b. I kva grad blir resultata frå arbeidsmiljøkartleggingar følgt opp og brukt til å utvikle organisasjonen?
  - c. I kva grad blir arbeidsmiljøutval, verneteneste og tillitsvalde involvert i arbeidsmiljøarbeidet?
  - d. Har kommunen eit tilfredsstillande system for å melde og følgje opp avvik?

---

¹ Gitt at det er mogeleg å innhente offentleg statistikk om dette. Slik statistikk har tidlegare vore tilgjengeleg gjennom KS. Frå og med 2020 avsluttar KS eiga innsamling om sjukefråvær i kommunane, og vil kjøpe slik statistikk frå SSB.

2 Revisjonskriterium

2.1 Innleiing

Revisjonskriteria vil bli henta frå og utleia av autoritative kjelder, rettsreglar, politiske vedtak og fastsette retningslinjer. Revisjonskriteria under er ikkje uttømmende for kva som kan vere relevant i forvaltningsrevisjonen. Andre kriterium vil kunne komme til dersom det skulle vere naudsynt for å få ei fullstendig undersøking og vurdering av problemstillingane.

2.2 Krav i lov og forskrift

2.2.1 Krav til kommunen som arbeidsgjevar

Arbeidsmiljølova² inneheld ei rekke plikter for kommunen som arbeidsgjevar. Lova skal mellom anna sikre eit arbeidsmiljø som gir grunnlag for ein helsefremjande og meiningsfylt arbeidssituasjon, sikre trygge tilsetjingsforhold og likebehandling i arbeidslivet, legge til rette for eit godt yringsklima i verksemda, legge til rette for tilpassingar i arbeidsforholdet knytt til den enkelte arbeidstakar sine føresetnadar og livssituasjon, gje grunnlag for at arbeidsgjevar og arbeidstakarane sjølv kan ivareta og utvikle sitt arbeidsmiljø og bidra til eit inkluderande arbeidsmiljø (jf. arbeidsmiljølova § 1-1).

Mellom anna skal kommunen som arbeidsgjevar sørge for **systematisk arbeid med førebygging og oppfølging av sjukefråvær** (i § 3-1 andre ledd, f).

I følgje arbeidsmiljølova § 5-1 skal arbeidsgjevar også **føre statistikk** over sjukefråvær og fråvær ved barns sjukdom etter nærare retningslinjer frå Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdlova § 25-2 første ledd.

I forskrift³ om føring av statistikk over sjukefråvær og fråvær ved barn sin sjukdom § 2 går det fram at:

Formålet med føring av sykefraværstatistikk er å sette søkelyset på sykefraværet på arbeidsplassen. Sykefraværstatistikken skal bidra til at arbeidsgiveren og arbeidstakeren i samarbeid kan iverksette og evaluere tiltak for å redusere sykefraværet.

Vidare er det plikt til å ha **verneombod** (§ 6-1) og **arbeidsmiljøutval** (§ 7-1). Arbeidsmiljølova definerer nærare kva rolle og oppgåver verneombod og arbeidsmiljøutval skal ha.

Arbeidstilsynet⁴ peikar på at arbeidsgjevar har plikt til å gi den enkelte, berørte arbeidstakar moglegheit til å medvirke i prosessar og beslutningar som gjeld eigen arbeidsplass. Arbeidstilsynet viser til at moglege konsekvensar av at tilsette ikkje medverkar er mistriivsel, turnover, psykiske og fysiske helseproblem, ulykker og arbeidsmiljø. Arbeidstilsynet viser til at aktuelle tiltak for å sikre arbeidstakar sin medverknad mellom anna kan vere medarbeidarsamtalar, medarbeidarundersøkingar, verneteneste og arbeidsmiljøutval, arbeidsmiljøkartleggingar, avvikssystem som verktøy for å melde frå om eige arbeidsmiljø og samarbeid med tillitsvalde.

2.3 Kommunale styringsdokument og vedtak

Relevante kommunale styringsdokument og vedtak kan bli nytta som revisjonskriterium.

² Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljølova)

³ Forskrift om føring av statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom

⁴ <https://www.arbeidstilsynet.no/hms/roller-i-hms-arbeidet/arbeidsgiver/arbeidsgivers-plikt-til-a-sorge-for-medvirkning/>

3 Metode

Deloitte utfører forvaltningsrevisjon i samsvar med gjeldande standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Alle prosjekt blir kvalitetssikra i samsvar med krava til kvalitetssikring i Deloitte Policy Manual (DPM).

3.1 Dokumentanalyse

Rettsreglar og kommunale vedtak vil bli gjennomgått og nytta som revisjonskriterium. Vidare vil informasjon om kommunen og dokumentasjon på etterleving av interne rutinar, regelverk mm. bli samla inn og analysert. Innsamla dokumentasjon vil bli vurdert opp mot revisjonskriteria.

3.2 Intervju

For å få supplerande informasjon til skriftlege kjelder vil Deloitte gjennomføre eit til to intervju med HR/stabsfunksjonar som har eit overordna ansvar for system og rutinar knytt til sjukefråværsarbeid og personalforvaltning. I tillegg vil vi gjennomføre intervju med eit utval leiarar og tillitsvalde/verneombod, inntil seks intervju. Totalt ser vi for oss å gjennomføre omlag åtte intervju.

3.3 Spørjeundersøking

Vi vil gjennomføre ei kortfatta elektronisk spørjeundersøking til leiarar og tilsette i kommunen. Spørsmåla i undersøkinga vil mellom anna vere knytt til korleis det blir arbeidd med å førebygge og redusere sjukefråvær i kommunen, kva tilsette og leiarar opplever som dei viktigaste årsakene til sjukefråvær samt spørsmål knytt til personalforvaltning og korleis det blir lagt til rette for at arbeidstakarane kan medverke når det gjeld forhold på arbeidsplassen.

3.4 Statistisk analyse

Revisjonen vil nytte sjukefråværsstatistikk frå kommunen og ev. tilgjengeleg offentleg statistikk om sjukefråvær for å analysere utviklinga i sjukefråværet over tid, avgrensa til dei siste tre åra.

3.5 Verifisering og høyring

Oppsummering av intervju vil bli sendt til dei intervjuja for verifisering, og det er informasjon frå dei verifiserte intervjureferata som vil bli nytta i rapporten. Datadelen av rapporten vil bli sendt til rådmannen for verifisering, og eventuelle faktafeil vil bli retta opp i den endelege versjonen. Deretter vil heile rapporten, inkludert vurderingsdelar og eventuelle forslag til tiltak, bli sendt til rådmannen for uttale. Ev. høyringsuttale frå rådmannen vil bli vedlagt den endelege rapporten som blir sendt til kontrollutvalet.

4 Tid og ressursbruk

4.1 Nøkkelpersonell

Birte Bjørkelo er oppdragsansvarleg partner på oppdraget. I tillegg vil teamet bestå av prosjektleiar Ingrid Kalsnes (manager) og Solveig Helene Ruud (konsulent). Deloitte har sett saman eit team som sikrar at prosjektet blir gjennomført i samsvar med gjeldande retningslinjer, samt med nødvendig kompetanse og erfaring innanfor kommunal revisjon.

4.2 Ressursbruk

Med utgangspunkt i prosjektet sin karakter og planen som er lagt for korleis prosjektet skal bli gjennomført vil det ta totalt 295 timar å gjennomføre prosjektet. Dette inkluderer førebuing av prosjektet, utarbeiding av problemstillingar og prosjektplan, førebuing og gjennomføring av datainnsamling, analyse av data og utarbeiding og kvalitetssikring av rapport. Timetalet omfattar også presentasjon av ferdig rapport for kontrollutvalet.

Timeestimatet inkluderer ikkje førebuing og gjennomføring av presentasjon i kommunestyret. Ein eventuell presentasjon av rapporten i kommunestyret vil bli fakturert etter medgått tid, inntil 6 timar i tillegg til det totale timetalet som er presentert over.

Sjå vedlegg for oversikt over timefordeling.

4.3 Gjennomføringsplan

Oppstart av prosjektet vil vere mai 2021. Gitt at vi får dokumentasjon, nødvendige kontaktopplysningar og at leiarar og tilsette kan stille til og verifisere intervjuferat innan dei fristar som blir sett, samt at vi innan rimeleg tid oppnår ein tilfredsstillande svarprosent på spørjeundersøkinga, vil rapporten vere klar for oversending til kontrollutvalet ved sekretariatet innan 1. november 2021.

Fakturering av kostnadane ved prosjektet vil skje i samsvar med avtale mellom Tysnes kommune og Deloitte.

Bergen, 26. mars 2021

Birte Bjørkelo

Oppdragsansvarleg partner

Deloitte.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's 330,000 people make an impact that matters at www.deloitte.no.

© 2021 Deloitte AS

Tysnes kommune

Sekretariat for kontrollutvalet
Saksframlegg

Saksnr: 2019/72-7
Saksbehandlar: Helge Inge Johansen

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kontrollutvalet i Tysnes kommune	7/21	22.04.2021

Gjennomgang av møteprotokollar frå andre politiske utval

Forslag til vedtak

Kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksutgreiinga til orientering.

Samandrag

Gjennomgang av møteprotokollar frå andre politiske utval er nyttig. Då kan utvalet halde seg orientert om kva som skjer i kommunen og andre politiske utval. Det vert tilrådd at kontrollutvalet tar ein gjennomgang av disse.

Hogne Haktorson
Kontrollsjef

Helge Inge Johansen
spesialrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Gjennomgang av møteprotokollar frå politiske organ vert sett på saklista til kontrollutvalet til kvart møte. Møteprotokollane kan lastast ned frå Tysnes kommune si heimeside. Protokollane gjev primært informasjon om dei sakene som har vore til politisk handsaming. Kontrollutvalet kan be om nærare informasjon om enkeltsaker og drøfte ulike problemstillingar som ein finn av særleg interesse.

Kontrollutvalet har gjort vedtak om at ansvar for gjennomgang av møteprotokollar skal fordelast slik:

Politisk organ:	Kontrollutvalsmedlem:
Kommunestyret	Sigvard M. Madsen
Formannskapet	Lars Heine Kåsa
Tenesteutvalet	Kåre Haugland
Utval for landbruk og teknisk	Britt Ersvær

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse til å handsame sak om gjennomgang av møteprotokollar, jf. Kommuneleven § 23-2.

Vurderingar og verknader

Til dette møtet er det desse møteprotokollane som kan vera aktuell for gjennomgang:

- Kommunestyret 23.02
- Formannskapet 04.02 og 25.03
- Tenesteutvalet ingen nye møter
- Utval for landbruk og teknisk 09.03

Konklusjon

Dersom det ikkje kjem fram noko spesielt i gjennomgang av protokollane, blir det tilrådd at kontrollutvalet tar møteprotokollane som går fram av saksutgreiinga over til orientering.

Tysnes kommune

Sekretariat for kontrollutvalet
Saksframlegg

Saksnr: 2020/83-7
Saksbehandlar: Helge Inge Johansen

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Kontrollutvalet i Tysnes kommune	8/21	22.04.2021

Eventuelt

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan forslag til vedtak.

Samandrag

Det vert lagt opp til å ha eventuelt på saklista for å ivareta det enkelte medlem i utvalet si mogelegheit til sjølv å ta opp saker eller for å gje utvalet mogelegheit til å gjere vedtak i saker som ikkje er på saklista.

Hogne Haktorson
Kontrollsjef

Helge Inge Johansen
spesialrådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Vedtak i kontrollutvalet 09.03.2020 i PS 9/20 der utvalet vedtok å ha eventuelt som sak i kvart møte.

Vedtakskompetanse

Kontrollutvalet har vedtakskompetanse i denne saka, jf. kommunelova § 11-3 og § 23-2.

Vurderingar og verknader

Dersom det blir tatt opp saker som krev nærare undersøkingar, eller innhenting av fleire opplysningar, før ein kan konkludere med at det er ei sak for kontrollutvalet, bør utvalet be sekretariatet førebu sak om dette til neste møte.

Konklusjon

Føremålet med saka er å gje opning for å få nærare undersøkingar av saker som kontrollutvalet ynskjer å få utgreidd til neste møte, eventuelt til eit seinare møte i utvalet. Saka kan utover dette nyttast til å be om orienteringar frå rådmannen eller andre i eit seinare møte.

Referatsaker
RS 4/21 Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og
årsberetningen

Fra: Helge Inge Johansen (Helge.Inge.Johansen@vlfk.no)

Sendt: 26.03.2021 10:18:43

Til: Helge Inge Johansen

Kopi:

Emne: VS: Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen

Vedlegg: Veileder og mal - Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning 210222.pdf; Vedlegg 3 Formler for tallanalyse, ref. vedlegg 2, pkt 7.1-7.4.xlsx

---

Fra: Hogne Haktorson <Hogne.Haktorson@vlfk.no>

Sendt: tirsdag 23. februar 2021 08:24

Til: Roald Breistein <Roald.Breistein@vlfk.no>; Kjartan Haugsnes <Kjartan.Haugnes@vlfk.no>; Helge Inge Johansen <Helge.Inge.Johansen@vlfk.no>; Einar Ulla <Einar.Kare.Ulla@vlfk.no>

Emne: VS: Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen

Til orientering.

Med helsing

Hogne Haktorson
kontrollsjef

sekretariat for kontrollutvalet

tlf: 91 10 59 82

www.vestlandfylke.no

Ver merksam på at all dialog på e-post kan bli journalført.

Fra: Forum for Kontroll og Tilsyn <fkt@fkt.no>

Sendt: tirsdag 23. februar 2021 08:19

Til: Forum for Kontroll og Tilsyn <fkt@fkt.no>

Kopi: tage.pettersen@stortinget.no; Einar Ulla <Einar.Kare.Ulla@vlfk.no>; liv.tronstad@konsek.no; Tom.Oyvind.Heitmann@kusek.no; Hoksrud Bård <bard.hoksrud@stortinget.no>; Marit Gilleberg <Marit.Gilleberg@os.kommune.no>; Aspen, Jane Anita <jane.anita.aspen@kontrollutvalgromsdal.no>; kjewir@lorenskog.kommune.no; Terje Engvik <terje.engvik@eninvest.net>; svencastberg@gmail.com

Emne: Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen

Til kontrollutvalgsledere og sekretærer

Vedlagt er [«Veileder og mal for kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet og årsberetningen»](#).

Takk for tilbakemeldingene på høringsmøtet og for alle skriftlige høringsvar. Alle innspillene er vurdert og flere er tatt hensyn til. Vi mener nå at vi har et godt sluttprodukt.

Noen av dere mente at veilederen er for omfattende og faglig krevende, og at det er en utfordring med korte frister mellom avleggelse av årsregnskap og årsberetning, og politisk behandling.

En løsning på disse utfordringene er at kontrollutvalget og sekretariatet selv tilpasser malen til egen praksis ved å ta veilederen gradvis i bruk. Det første året vil være det mest krevende. Flere tema og flere år kan derfor innarbeides gradvis, og sekretariatene kan utvide bruken gradvis til flere kommuner.

Kontrollutvalgets uttalelse er tema på [sekretariatskonferansen 16.-17. mars](#) (digital), og på [fagkonferansen 1.-2. juni](#).

Vi vil også vurdere å tilby kurs. Ta kontakt med FKT hvis du har spørsmål.

Veilederen og malen vil om kort tid foreligge på begge målformer.

Kopi: styret

Mvh

Anne-Karin Femanger Pettersen

Generalsekretær

Postboks 41 Sentrum, 0101 Oslo | E-post:fkt@fkt.no | Tlf.:41471166

www.fkt.no | www.twitter.com/@FKT_no www.facebook.com/FKT.no/

FKT - En møteplass for kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og deres sekretariat

FORUM FOR KONTROLL OG TILSYN

VEILEDER OG MAL

Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning

© Forum for Kontroll og Tilsyn 2021

Veileder til kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning.

Innhold

Veileder til kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning	2
1. Innledning.....	3
2. Ansvar for økonomiforvaltningen, årsregnskap og årsberetning	4
2.1 Ansvar for økonomiforvaltningen	4
2.2 Ansvar for årsregnskap og årsberetning	6
3. Formålet med kontrollutvalgets uttalelse	7
4. Grunnlaget for uttalelsen.....	7
5. Vurdering av årsregnskap og årsberetning/budsjettavvik	8
6. Vurdering av økonomiforvaltningen og internkontrollen	9
7. Vurdering av den kommunale økonomiske bærekraften (KØB)	13
8. Vurdering av ikke-økonomiske krav i årsberetningen	15
9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid	16
VEDLEGG 1	17
Mal for kontrollutvalet sin uttale til årsregnskap og årsmelding 20xx	17
VEDLEGG 2	19
Dokumentasjon til saksframlegg eller vedlegg til uttalen	19
1. Innleiing	19
2. Ansvar for økonomiforvaltninga.....	19
3. Formål med kontrollutvalet sin uttale.....	19
4. Grunnlag for uttalen	19
5. Vurdering av årsregnskapen og årsmelding	20
5.1 Revisjonsmeldinga	20
5.2 Årsregnskapen	21
6. Vurdering av økonomiforvaltninga og internkontrollen	22
7. Vurdering av den kommunale økonomiske bærekrafta (KØB)	25
7.1 Økonomisk handleevne.....	25
7.2 Realistiske planar	26
7.3 Forvaltning av finansielle midlar og gjeld utan vesentleg finansiell risiko	27
7.4 Vurdering av likviditet	27
8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga.....	28
9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid	29

EGET VEDLEGG (excel-fil) Formler for tallanalyse, ref. vedlegg 2, pkt 7.1-7.4

1. Innledning

Bakgrunn og formål

Dagens kommunelov stiller en rekke nye og grunnleggende krav til økonomiforvaltning og bærekraft i kommunen. Økonomisk handleevne må ivaretas over tid, og planer for egen virksomhet og økonomi skal være realistiske. For å sikre at kommunen ivaretar sitt ansvar, stiller kommuneloven blant annet krav om at kommunestyret selv vedtar finansielle måltall eller «handlingsregler» for utviklingen av kommunens økonomi.

I årsberetningen skal det blant annet redegjøres for forhold som er viktige for å bedømme den kommunale økonomiske utviklingen og stillingen. Dagens kommunelov inneholder i tillegg et nytt krav som innebærer at det i årsberetningen må gis en vurdering av om økonomisk utvikling og stilling ivaretar den økonomiske handleevnen over tid.

Kontrollutvalget skal avgis uttalelse til kommunestyret om årsregnskapet og årsberetningen. Kontrollutvalgets plikt til å avgis uttalelse til årsberetningen er ny, og skal iverksettes fra regnskapsåret 2020, jfr. kommuneloven § 14-3.

FKTs formål med veilederen er å bidra til at kontrollutvalgene styrker sin kontrollfunksjon ved å heve nivået på uttalelsen til kommunestyret. På sikt ønsker vi også å bidra til en felles måte skrive uttalelsene på, slik at praksis blir mer ensartet over hele landet.

I veilederen skiller vi mellom hva uttalelsen bør inneholde og hva den kan inneholde. Hva som bør med i uttalelsen er for det første knyttet til årsregnskapet, innholdet i revisjonsberetningen, tallstørrelser i regnskapet og budsjettavvik. Dagens kommunelov framhever kontrollutvalgets påse-ansvar for økonomiforvaltningen som et særskilt ansvar ved siden blant annet regnskapsrevisjon. Derfor mener vi at det bør være nærliggende å vurdere forhold i økonomiforvaltningen som sentrale moment i kontrollutvalgets uttalelse til årsberetningen. Veilederen beskriver hvordan dette kan gjøres.

I høringsrunden har vi fått flere tilbakemeldinger på at veilederen er for omfattende og faglig krevende. I tillegg er det en utfordring med korte frister mellom avleggelse av årsregnskap og årsberetning, og politisk behandling. En løsning på disse utfordringene er at kontrollutvalg og sekretariat selv tilpasser malen til egen praksis ved å ta veilederen gradvis i bruk. Det første året vil være det mest krevende. Flere tema og flere år kan derfor innarbeides gradvis, og sekretariatene kan utvide bruken gradvis til flere kommuner. FKT vil også vurdere å tilby kurs.

Veilederens oppbygging

Veilederen består av en hoveddel og tre vedlegg.

Hoveddelen beskriver innledningsvis ansvarsforhold knyttet til økonomiforvaltning, formålet med kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning og grunnlaget for denne (pkt. 2-4). Videre i pkt. 5-9, følger en beskrivelse av hva som bør og kan danne grunnlaget for uttalelsen. Pkt. 5 omhandler årsregnskapet. Pkt. 6-8 følger i hovedsak strukturen i kommunelovens § 14-7 om kravene til innholdet i årsberetningen. Pkt. 9 viser hvordan en vurdering av revisjonens arbeid kort kan oppsummeres.

Vedlegg 1 er et eksempel på en uttalelse (1-2 sider). Vedlegg 2 kan utgjøre innhold i saksfremlegg, evt. vedlegg til saksfremlegg. Hensikten er å vise grunnlaget for uttalelsen. Det siste vedlegget (excel-fil), viser hvordan kommunal økonomisk bærekraft (KØB) kan operasjonaliseres og analyseres.

Presiseringer og avgrensninger

I utgangspunktet viser veilederen eksempler på tall fra regnskapet for kommunekassen, jfr. kommuneloven § 14-6 a. Dette kan selvsagt tilpasses kommunens organisering i foretak og annen virksomhet som er en del av kommunen, jfr. § 14-6 b og c.

I høringsbrevet ba vi om tilbakemelding på evt. bruk av regnskapstall fra samlet regnskap for kommunen som juridisk enhet, jfr. kommuneloven 14-6 d. På grunnlag av mottatte kommentarer, mener vi det er relevant å analysere både regnskapstall for kommunekassen og for samlet regnskap.

Krav til rapportering om budsjettavvik, jfr. kommuneloven § 14-7 b, gjelder kommunekassens regnskap og ikke samlet regnskap.

Under høringsmøtet fikk vi spørsmål om hvordan selvkostområder kan eller bør omtales i uttalelsen. Av alle kommunale selvkosttjenester er det bare renovasjon hvor kommunen skal dekke hele selvkosten gjennom prisingen («forurenser betaler»- prinsippet), jfr. Forurensningsloven § 2 pkt. 5. For andre tjenester kan kommunen velge å ta mindre betaling enn selvkost, dvs. at man dekker deler av kostnadene av inntektene fra skatt og rammetilskudd. I tabellene som omhandler kommunal økonomisk bærekraft, har vi valgt å vise hvordan vedlikeholdsetterslep på vann- og avløpsområdet (VA) kan tas med.

For å forenkle fremstillingen brukes i det følgende "kommune" som felles betegnelse for "kommune og fylkeskommune", hvis ikke noe annet kommer frem av sammenhengen. På samme måte omtales som regel bare kommunale organer og roller, selv om fremstillingen også gjelder for tilsvarende fylkeskommunale organer og roller.

2. Ansvar for økonomiforvaltningen, årsregnskap og årsberetning

2.1 Ansvar for økonomiforvaltningen

Dagens kommunelov stiller en rekke nye og grunnleggende krav til økonomiforvaltning og bærekraft i kommunen¹, jfr. kommuneloven § 14-1:

- Økonomisk handleevne må ivaretas over tid
- Planer for egen virksomhet og økonomi skal være realistiske
- Finansielle midler og gjeld skal forvaltes uten vesentlig finansiell risiko
- Betalingsforpliktelser skal innfris ved forfall

Begrunnelsen for denne bestemmelsen er presisert i forarbeidene til kommuneloven av 2018:

---

¹ Kommunal økonomisk bærekraft - KØB

«Utvalgets forslag innebærer en lov som sterkere fremhever kommunestyrets ansvar for en langsiktig økonomiforvaltning, men uten at det innføres detaljerte og inngripende krav til eksempelvis størrelsen på årlige budsjettoverskudd eller et maksimalt gjeldsnivå for den enkelte kommune. Forslaget bygger på at det kommunale selvstyret vil stå sterkere der de folkevalgte i samspill med administrasjonen etablerer lokale handlingsregler og en økonomisk politikk som ivaretar økonomien over tid.» (NOU 2016: 19.1.2 tredje avsnitt)

Et grunnleggende premiss for god langsiktig økonomiforvaltning og kommunal økonomisk bærekraft er at:

«..dagens tjenestetilbud minst er i samsvar med visse minimumsstandarder (krav i lover og regler m.m.) og kan opprettholdes over lengre tid uten vesentlig kvalitetsmessig forringelse i tjenestetilbud, nedbygging av formue eller skattemessige eller gjeldsmessige økninger.»²

Som ledd i å sikre at kommunestyret ivaretar sitt ansvar, stiller kommuneloven blant annet krav om at kommunestyret selv vedtar følgende bestemmelser vedrørende økonomiforvaltningen, jfr. § 14-2:

- Finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
- Regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
- Regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement)

Hensikten med finansielle måltall er at de skal gjenspeile hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig utvikling som også gir en økonomisk handlefrihet for kommende generasjoner. De finansielle måltallene bør samtidig balansere kortsiktige og langsiktige hensyn.

Kontroll med økonomiforvaltningen

Kontrollutvalget har det overordnede ansvar med å påse at det føres kontroll med at kommunens økonomiforvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, jfr. kommuneloven § 23-2. Kontrollutvalgets ansvar er ikke begrenset av eller begrenset til kontrollen som regnskapsrevisor skal utføre med forenklet etterlevelseskontroll.³

Kontrollutvalgets ansvar for økonomiforvaltningen framheves i kommunelovens § 23-2, som et særskilt ansvar ved siden av ansvaret for regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. På denne måten synliggjør og tydeliggjør dagens kommunelov dette ansvaret bedre enn det som var tilfelle i tidligere lov.

Det er kommunedirektøren sitt ansvar å etablere internkontroll, jfr. kommuneloven § 25-1. Internkontrollen skal blant annet sikre at langsiktig økonomiforvaltning og kommunal

---

² KØB forskningsrapport nr. 1 18.02.18, «Kommunal økonomisk bærekraft (KØB) OVERSIKT OVER FORELØPIGE FORSKNINGSFUNN», Levi Gårseth-Nesbakk, Samarbeidsprosjekt mellom Rana kommune og Handelshøgskolen, Nord universitet, [https://www.rana.kommune.no/organisasjon/planer_budsjett_regnskap/kob/SiteAssets/Sider/side/K%C3%98B%20rapport%20nr%201.%202018_oversikt%20forel%C3%B8pige%20funn_\(END\)_sendt%2018.02.18_.pdf](https://www.rana.kommune.no/organisasjon/planer_budsjett_regnskap/kob/SiteAssets/Sider/side/K%C3%98B%20rapport%20nr%201.%202018_oversikt%20forel%C3%B8pige%20funn_(END)_sendt%2018.02.18_.pdf)

³ Jfr. Kommuneloven kap. 30 «Merknader til § 23-2 Kontrollutvalgets ansvar og myndighet» «Kontrollutvalgets ansvar etter bokstav b er ikke begrenset av eller begrenset til kontrollen som regnskapsrevisor skal utføre etter § 24-9.»

økonomisk bærekraft blir ivaretatt på en god måte. Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året, jfr. kommuneloven § 25-2.

2.2 Ansvar for årsregnskap og årsberetning

Ansvar for å avlegge årsregnskap og avgi årsberetning tilligger kommunedirektøren, jfr. kommuneloven §§ 13-1. Årsregnskapet skal avlegges i samsvar med god kommunal regnskapsskikk, jfr. kommuneloven § 14-6.

Ansvar for å vedta årsregnskap og årsberetning tilligger kommunestyret, jfr. kommuneloven § 14-2.

Med grunnlag i de finansielle måltallene, skal årsberetningen inneholde en vurdering av om den økonomiske utvikling og stilling slik den fremgår av årsregnskapet, er forsvarlig og ivaretar handleevnen i et lengre perspektiv, jfr. kommuneloven § 14-7 a-b. Det er ikke lenger tilstrekkelig at det i årsberetningen bare refereres til sentrale resultatstørrelser fra årsregnskapet. Kommuneloven inneholder også krav til rapportering på ikke-økonomiske forhold, jfr. kommuneloven § 14-7 c-f.

Internkontroll er en naturlig del av kommunes årsrapport. I mange kommuner inneholder denne også årsberetningen.

Revisors ansvar er å vurdere om årsregnskap og årsberetning inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever og uttale seg om dette i revisjonsberetningen, jfr. kommuneloven §§ 24-5 og 24-8. Som følge av utvidede krav til innholdet i årsberetningen, er revisjonen av årsberetningen også blitt noe utvidet. Dette gjelder spesielt årsberetningens redegjørelse om vesentlige avvik mellom budsjett og regnskap. Når det gjelder opplysninger i årsberetningen om andre forhold utover det som angår årsregnskapet, skal revisor kun undersøke om slike opplysninger er gitt. Kommuneloven innebærer ingen plikt for revisor til å vurdere opplysningene.

Kontrollutvalgets ansvar er å uttale seg til kommunestyret om årsregnskapet og årsberetningen før formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak, jfr. kommuneloven § 14-3. Bestemmelsen er en presisering av at kontrollutvalgets uttalelse også skal handle om forhold i årsberetningen.

Det er opp til kontrollutvalget selv å bestemme hva kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning skal inneholde. Hverken loven eller forskriften stiller konkrete krav til hva uttalelsen skal inneholde, utover at den skal knytte seg til forhold i årsregnskapet eller årsberetningen og tilhørende revisjonsberetning.

3. Formålet med kontrollutvalgets uttalelse

Når kommunestyret behandler årsregnskap og årsberetning, utøver kommunestyret samtidig kontroll med administrasjonen. I den forbindelse har kommunestyret behov for uavhengig informasjon om hvordan kommunedirektøren har fulgt opp kravene til økonomisk internkontroll, økonomiforvaltning og bærekraft. Her er det kontrollutvalgets ansvar å sørge for løpende kontroll på kommunestyrets vegne. Presiseringen i kommuneloven om at kontrollutvalgets uttalelse også skal handle om forhold i årsberetningen, er en tydeliggjøring av dette ansvaret.

Årsberetningen skal blant annet omtale forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid. Det er nærliggende å vurdere dette som sentrale moment i kontrollutvalgets uttalelse.

Formålet med kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning bør være å gi kommunestyret oppsummerende og samlet informasjon om at det gjennom året er gjennomført uavhengig kontroll med at kravene til årsregnskap og årsberetning er ivare tatt i tråd med lov, forskrift og egne bestemmelser. jfr. kommuneloven §§ 14-1,14-2 og 14-7.

Hvordan formålet kan operasjonaliseres, er omtalt i kapitlene 5-8.

4. Grunnlaget for uttalelsen

Her bør det opplyses om at grunnlaget for uttalelsen er dokumentene og handlingene som ligger til grunn for saken, slik som:

- Avlagt årsregnskap og årsberetning fra kommunedirektør
- Revisors regnskapsrevisjon
  - o Revisjonsberetningen
  - o Nummererte brev
  - o Rapporter fra revisor
- Analyser av økonomisk internkontroll og økonomiforvaltning, samt KØB, jfr. pkt. 6-8 og eget vedlegg, «Formler for tallanalyse».
- Påse-ansvar av revisjonens arbeid, derunder vurdering av revisors uavhengighet
  - o Revisors orienteringer til kontrollutvalget om revisjonsplaner, oppsummering etter interimrevisjon og oppsummering etter årsoppgjørrevisjon

For å sikre god struktur i sak om årsregnskap og årsberetning, kan det være en fordel om saken har følgende rekkefølge på vedleggene når saken legges fram til behandling:

- Vedlegg 1: Kontrollutvalgets uttalelse
- Vedlegg 2: Revisjonsberetningen
- Vedlegg 3: Årsberetningen
- Vedlegg 4: Årsregnskapet
- Vedlegg 5: Finansrapport

5. Vurdering av årsregnskap og årsberetning/budsjettavvik

Følgende forhold bør vurderes:

Tema	Vurdering	Innhenting av informasjon (ikke uttømmende)
Innholdet i revisjonsberetningen	Foreligger det anmerkninger fra revisor i revisjonsberetningen? <ul style="list-style-type: none"> • Er den ren (ordinær) eller har den forbehold? • Hvordan forklares forbeholdene? 	Revisjonsberetningen
Årsregnskapet - Økonomiske tallstørrelser	Hva er størrelsen på <ul style="list-style-type: none"> • Mer-/mindreforbruk • Netto driftsresultat 	Årsregnskapet – skjema økonomisk oversikt drift Revisjonsberetningen

Tabell 1

Følgende forhold kan vurderes:

Tema	Vurdering	Innhenting av informasjon (ikke uttømmende)
Usikre poster/forpliktelser som ikke er regnskapsført	Foreligger det fremtidige forpliktelser som innebærer at deler av regnskapsførte disposisjoner «reelt» sett allerede er bundet opp?	Noter i regnskapet – ofte benevnt som «ikke regnskapsførte forpliktelser» og «usikre forpliktelser» Informasjon fra kommuneadvokaten om tvister/rettssaker Forespørre revisor ved orienteringer om behandling av usikre poster
Spesielle resultatposter i året som krever omtale og som har påvirket årets regnskap	Er årets resultat påvirket av periodiseringsfeil/spesielle avsetninger? Er årets resultat påvirket av ekstraordinære inntekter/utgifter?	Noter i regnskapet Årsberetningen Forespørsel til kommunedirektør/økonomisjef Forespørsel til revisor
Spesielle poster som revisjonen har hatt vanskeligheter med å revidere	Er det poster som revisor mener er usikre og/eller som har vært vanskelig å vurdere/revidere?	Forespørsel til revisor
Størrelsen på korrigerede feil og ikke-korrigerede feil	Hvor store beløp utgjør korrigerede feil og ikke-korrigerede feil?	Forespørsel til revisor

Tabell 2

6. Vurdering av økonomiforvaltningen og internkontrollen

Tabell 3 viser en oppstilling av tema som kontrollutvalget kan vurdere for å kunne si noe om kommunens økonomiforvaltning og internkontroll.

Vurderingen bør i all hovedsak bygge på arbeidet som revisor har gjort i regnskapsrevisjonen og etterlevelseskontroller. Videre kan det også være aktuelt legge til grunn relevant arbeid av betydning fra utførte forvaltningsrevisjoner og andre undersøkelser fra revisor, statlige tilsyn og informasjon fra kommunen. Dette vil i stor grad være saker som har vært til behandling i kontrollutvalget.

Tema	Vurdering	Innhenting av informasjon – kilder
Økonomisk internkontroll	<p><u>Internkontroll</u></p> <p>Revisor har i sin ordinære regnskapsrevisjon plikt til å se etter om kommunen har ordnet den økonomiske internkontrollen på en betryggende måte, jfr. kommuneloven § 24-6. Det siktes da til de områdene av internkontrollen som er avgjørende for å utarbeide årsregnskapet uten vesentlige feil. Det er følgelig ikke krav til å utføre revisjonshandlinger utover det som er nødvendig for å uttale seg om årsregnskapet. Det er heller ingen plikt for revisor å bekrefte at internkontrollen er effektiv, ei heller uttale seg særskilt om den økonomiske internkontrollen i revisjonsberetningen.</p> <p>Dersom revisor avdekker vesentlige mangler i den økonomiske internkontrollen, <u>skal</u> revisor ta dette opp i nummererte brev til kontrollutvalget. I tillegg vil revisor som naturlig del av sitt arbeide i andre brev, notater og presentasjoner til kontrollutvalget, gi anbefalinger på forbedringer i kommunen sin økonomiske intern kontroll</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentlige svakheter i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Revisjonsberetning</p> <p>Nummererte brev fra revisor</p> <p>Revisjonsbrev, årsoppgjørnotat fra revisor</p> <p>Presentasjoner fra revisor i kontrollutvalget</p>
	<p><u>Bevilgningskontroll (Budsjetttavvik)</u></p> <p>Revisor har i ny kommunelov fått utvidet sine oppgaver i den ordinære regnskapsrevisjonen til også å omfatte vesentlige budsjettavvik. I revisjonsutøvelsen vil revisor bygge på en vurdering av risikoen for vesentlige brudd på kommunestyrets premisser for bruken av bevilgningene. Dette vil blant annet omfatte vurdering av om budsjettkontrollen er hensiktsmessig og betryggende ordnet.</p> <p>Revisor sin kontroll på dette området rapporteres som egen uttalelse (RSK 302), med moderat sikkerhet i tilknytning til revisjonsberetningen, når det gjelder budsjettavvik og avvik</p>	<p>Revisjonsberetningen, nummererte brev, revisjonsbrev, årsoppgjørnotat fra revisor</p> <p>Revisoruttale vedr vesentlige budsjettavvik (RSK 302 – forenklet etterlevelseskontroll)</p>

	<p>fra premissene for budsjettet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det forhold som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	
	<p><u>Registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger (bokføring)</u></p> <p>I den ordinære regnskapsrevisjon inngår også revisjon av kommunens registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger. Formålet er å gi betryggende sikkerhet for at kommunen har oppfylt bokføringsregelverket sine krav om å etablere et grunnlag for å utarbeide årsregnskapet og kontrollere dette. Revisor må ta stilling til kommunens bokføringssystemer og -praksis mtp. vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet. Bokføringen vil derfor bli underlagt undersøkelser og vurderinger av revisor som integrert del av revisjon av årsregnskapet</p> <p>Videre attesterer revisor på de terminvise (6 stk.) skattemeldingene for merverdikompensasjon til skatteetaten, og gjør kontroller på rutiner/systemer samt stikkprøvekontroller i samband med denne attestasjonsoppgaven.</p> <p>Revisor attesterer også årlig på kontrolloppstilling over samlede bokførte og innberettede beløp knyttet til lønnsopplysninger mv til skatteetaten, og gjør kontroller på rutiner/systemer samt stikkprøvekontroller i forbindelse med denne attestasjonsoppgaven.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bokføring <ul style="list-style-type: none"> ○ Er det fra revisor rapportert/kommunisert vesentlige svakheter når det gjelder registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger, som bør komme kommunestyret til kunnskap. • Behandling av merverdiavgift og mva. – kompensasjon <ul style="list-style-type: none"> ○ Har revisor utført utvidede kontroller på området, og hvilke funn er gjort? ○ Hvor store feil har revisor avdekket ifb. attestasjonene og hvor store beløp utgjør tapt kompensasjon pga. feil behandling i kommunen. ○ Hvordan vurderer revisor risiko og intern kontroll når det gjelder behandling av mva.- kompensasjon ○ Er det i noen av kildene rapportert/kommunisert om vesentlige svakheter som kommunestyret bør bli kjent med • Lønn <ul style="list-style-type: none"> ○ Har revisor utført utvidede kontroller på området, og hvilke funn er gjort? ○ Hvordan vurderer revisor risiko og internkontroll når det gjelder behandling av lønn? ○ Er det i noen av kildene rapportert/kommunisert om vesentlige svakheter som kommunestyret bør bli kjent med? 	<p>Revisjonsberetningen, nummererte brev, revisjonsbrev, årsoppgjørsnotat fra revisor</p> <p>Attestasjoner, skattemelding for MVA- kompensasjoner</p> <p>Attestasjon av skjema (kontrolloppstilling) om samlede bokførte og innberettede beløp knyttet til lønnsopplysninger</p>

	<p><u>Misligheter</u></p> <p>Kommuneloven § 24-5 slår fast at revisor skal bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil. Hoveddelen av dette arbeidet i regnskapsrevisjon består i å vurdere internkontrollen på enkelte områder for å analysere og avdekke områder hvor det kan være risiko for misligheter, i tillegg til å gi innspill om forebyggende tiltak i internkontrollen. Videre skal revisor melde skriftlig til kontrollutvalget om enhver mislighet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antall saker/meldinger varslet til kontrollutvalget fra revisor • Er sakene fulgt opp og håndtert tilfredsstillende? • Type saker/gjentakende saker/områder/virksomheter som kan indikere svak intern kontroll? • Er det i noen av kildene rapportert/kommunisert om vesentlige svakheter som kommunestyret bør bli kjent med? 	<p>Meldinger fra revisor til kontrollutvalget om misligheter</p> <p>Revisjonsberetning</p> <p>Nummerert brev fra revisor</p>
Økonomi- forvaltning	<p><u>Forenklet etterlevelseskontroller av økonomiforvaltningen – RSK 301</u></p> <p>Forenklet etterlevelseskontroll er kontroller i forlengelsen av regnskapsrevisjonen av årsregnskapet. Kontrollen skal rette seg mot de deler av økonomiforvaltningen som går utover det å uttale seg om årsregnskapet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke(t) område(r) er kontrollert? • Hva er essensen i revisor sine uttalelser på de aktuelle områdene som er kontrollert? • Er det rapportert/kommunisert vesentlige svakheter i den økonomiske internkontrollen, som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Revisoruttalelser vedr etterlevelseskontroller med økonomiforvaltningen jfr. RSK 301 Forutsetter at rapport(er) er avlagt i senest samtidig med revisjonsberetningen.</p>
	<p><u>Forvaltningsrevisjoner hvor fokus har vært økonomiforvaltning / etterlevelseskontroller</u></p> <p>Kontrollutvalget kan utover revisor sin foreklede etterlevelseskontroll, ha gjennomført forvaltningsrevisjoner og andre undersøkelser som knytter seg helt eller delvis til økonomiforvaltningen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentlige svakheter i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Rapporter fra forvaltnings-revisjoner/ undersøkelser.</p>
	<p><u>Rettsaker / tvister kommunen er eller har vært involvert i</u></p> <p>Omfanget av rettsaker og tvister samt hvordan kommunen håndterer disse, kan gi indikasjoner på om kommune har forbedringspotensial i sin interne kontroll i håndtering av ulike prosesser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor mange tvister og hva skyldes de? 	<p>Tilbakemelding på revisor sitt advokatbrev</p> <p>Juridisk avdeling (dialog eller brev)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Er det noen saker som er gjentakende og som kan skyldes svak internkontroll? • I hvilken grad er rettssaker/tvister fulgt opp på en tilfredsstillende måte fra kommunen sin side? 	
	<p><u>Anskaffelser</u></p> <p>Kommunesektoren gjennomfører årlig betydelige anskaffelser. Disse skal gjennomføres i tråd med anskaffelsesregelverket. Tilbydere kan klage kommunen inn til KOFA for avgjørelse dersom de mener anskaffelsen er gjennomført i strid med anskaffelsesregelverket.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor mange saker, og hvilke typer saker er innklaget til KOFA? • I hvilken favør har avgjørelsene i KOFA falt? • Kan KOFA-avgjørelsene indikere at det er en sammenheng mellom KOFA-saken og svakheter i internkontrollen vedrørende innkjøp i kommunen? 	KOFA-avgjørelser
	<p><u>Statlige tilsyn med relevans for økonomiområdet:</u></p> <p>Statlige tilsynsaktører foretar tilsyn med kommunen sin etterlevelse av lover/forskrifter innen sine tilsynsområder. Konsekvensene av brudd er normalt pålegg om oppretting/forbedring, men kan også være mulige bøter/fagmulker med økonomisk effekt.</p> <p>Det er derfor naturlig som del av egenkontrollen at kontrollutvalget bygger på det arbeidet som andre tilsynsaktører utfører</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er det rapportert/kommunisert vesentlige svakheter i den økonomiske internkontrollen som bør komme kommunestyret til kunnskap? 	<p>Statlige tilsyn, f.eks.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatteetaten (bok- ettersynsrapport, MVA/Lønn/skatt) • Datatilsynet (GDPR) • Helsetilsynet / Statsforvalteren • Arkivverket • Arbeidstilsynet
Opp- summering	Kort oppsummering av den økonomiske internkontrollen og økonomiforvaltningen om hvilke forhold som løftes opp til kommunestyret	

Tabell 3

7. Vurdering av den kommunale økonomiske bærekraften (KØB)

Tabell 4 viser en oppstilling av måltall som kontrollutvalget kan vurdere for å kunne si noe om den økonomiske bærekraften. Vurderingen bør det minste bygge på årsregnskapet og kommunens finansielle måltall.

Tema	Vurdering	Innhenting av informasjon (ikke uttømmende)
Økonomisk handleevne	<p>Netto driftsresultat (korrigert) i % av brutto driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvikling av egne tall over tid (5-10 år) • egne måltall • nasjonale måltall • sammenlignbare kommuner <p>Kort vurdering av tallene. Hva forteller utviklingen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsregnskap • Egne måltall • Teknisk beregningsutvalg (TBU) • Kommuneproposisjonen • Årsregnskap for sammenlignbare kommuner, KOSTRA
	<p>Gjeldsgrad (langsiktig rentebærende gjeld) i % av brutto driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvikling av egne tall over tid (5-10 år) • egne måltall • nasjonale måltall • sammenlignbare kommuner <p>Kort vurdering av tallene. Hva forteller utviklingen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsregnskap • Egne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsregnskap for sammenlignbare kommuner
	<p>Gjeldsbelastningen på driften - netto rente- og avdragsutgifter i % av brutto driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvikling av egne tall over tid (5-10 år) • egne måltall • nasjonale måltall • sammenlignbare kommuner <p>Kort vurdering av tallene. Hva forteller utviklingen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsregnskap • Egne mål • TBU • Veileder i økonomistyring, Fylkeskommunen i Nordland
	<p>Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvikling over tid (5-10 år) • egne måltall • nasjonale måltall • sammenlignbare kommuner <p>Kort vurdering av tallene. Kva forteller utviklingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsregnskap • Egne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsregnskap for sammenlignbare kommuner

<p>Realistiske planer</p>	<p>Vedlikeholdsetterslep innen ulike kategorier. I hvilken grad er denne type etterslep hensyntatt i budsjetter/planer?</p> <p>I hvilken grad er vedlikeholdsplaner generelt innarbeidet og hensyntatt ift. størrelse for normale måltall?</p> <p>Brudd på lovkrav (om større investeringer f.eks. tunnelsikkerhetsforskrifter – i M&R innebærer dette behov for investeringer på ca. 1,5 milliard)</p> <p>Hva forteller utviklingen og i hvilken grad er forholdene hensyntatt i drift og plane?</p>	<p>Vedlikeholdsetterslep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilstandsrapportene «State of the nation» fra RIF • Kommunale og fylkeskommunale bygg • Kommunale og fylkeskommunale veier • VA-anlegg og VA-nett: • Bedrevann.no <p>Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilstandsrapporter for egen kommune • forespørsel/dialog <p>Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter</p> <ul style="list-style-type: none"> • forespørsel og dialog • gjennomgang av dokument
<p>Forvaltning av finansielle midler og gjeld uten vesentlig finansiell risiko</p>	<p>Er finans- og gjeldsforvaltningen innenfor regelverket?</p> <ul style="list-style-type: none"> • plassering av midler • andel fastrentelån • andel sertifikatlån <p>Hva er størrelsen på sertifikatlån, og hvilken risiko utgjør størrelsen på lånene?</p>	<p>Kommunens finansreglement Finansrapport</p> <p>Bør også i den sammenheng ta i betraktning vurderingen i neste punkt vedr betalingsforpliktelse.</p>
<p>Betalingsforpliktelser skal kunne innfris ved forfall</p>	<p>Hvordan er utviklingen i likviditetsgrad 1 og likviditetsgrad 2 over de siste 5-10 årene sml. med omforente nøkkeltall?</p> <p>(NB – husk å reklassifisere sertifikatlån til kortsiktig gjeld i analysen)</p> <p>(Evt. kort vurdering og konklusjon)</p>	<p>Årsregnskap (balansen)</p> <p>Likviditetsgrad 1= omløpsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån (bør være > 2)</p> <p>Likviditetsgrad 2= mest likvide betalingsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån, (bør være > 1)</p> <p>Mest likvide betalingsmidler = bankinnskudd + kortsiktige aksjer, obligasjoner verdipapir (klassifisert under omløpsmidler)</p>

Tabell 4

8. Vurdering av ikke-økonomiske krav i årsberetningen

Tabell 5 viser en oppstilling av ikke-økonomiske krav til årsberetningen som kontrollutvalget kan vurdere, jfr. kommuneloven § 14-7 c-f.

Vurderingen bør i all hovedsak bygge på kommunens årsberetning.

Tema	Vurdering	Innhenting av informasjon (ikke uttømmende)
Virksomhetens måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for kommunen eller fylkeskommunen eller innbyggerne	Vurdering av innholdet i årsberetningen opp mot kravet	Årsberetningen
Tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard	Vurdering av innholdet i årsberetningen opp mot kravet	Årsberetningen
Den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling	Vurdering av innholdet i årsberetningen opp mot kravet	Årsberetningen
Hva kommunen eller fylkeskommunen gjør for å oppfylle arbeidsgivers aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.	Vurdering av innholdet i årsberetningen opp mot kravet	Årsberetningen

Tabell 5

9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid

Påse-ansvaret er en viktig del av kontrollutvalgets arbeid. I dette punktet bør kontrollutvalget vise hvordan påse-ansvaret er fulgt opp i tråd med FKT sin veileder. Her er det naturlig å vise til sakene i kontrollutvalget som omhandler påse-ansvaret, og som dokumenterer at revisjonen er utført på en forsvarlig måte.

Forhold som kan kommenteres:

- Uavhengighet
  - egenerklæring
  - andre attestasjonsoppgaver utført av revisor
- Åpenhetsrapport
- Annet
- Honorarstørrelse – gjerne sammenlignet mot noen sammenlignbare kommuner
  - Fordelt på RR / FR / Annet

VEDLEGG 1

Mal for kontrollutvalet sin uttale til årsrekneskap og årsmelding 20xx

Til xxxx kommune v/kommunestyret

UTTALE TIL ÅRSREKNESKAP OG ÅRSMELDING FOR 20xx

Kontrollutvalet har xx.xx.xxxx behandla årsrekneskapen og årsmeldinga for 20XX for XXX kommune som er avgitt av kommunedirektør den xx.xx.xx, samt tilhøyrande revisjonsmelding datert xx.xx.xx

Kommunen har i 20xx eit netto driftsresultat på kr xxx.xxx. Revisor har, i revisjonsmeldinga, ikkje gitt merknadar til årsrekneskapen / årsmeldinga. Med grunnlag i kontrollutvalet sine kontrollaktivitetar retta mot økonomiforvaltninga, ei samla vurdering tilrår derfor kontrollutvalet at årsrekneskap og årsmelding for 20xx blir godkjent slik det ligg føre.

Kontrollutvalet vil likevel gjere kommunestyret merksam på følgjande forhold:

- Den økonomiske internkontrollen på overordna nivå for kommunen er vurdert som tilfredsstillande. Dog er det konstatert to forbetningsforhold i internkontrollen som kontrollutvalet vil trekke fram (oppsummert i punkt 6 i vedlegg 2)). Det er:
  - Svakheiter i intern kontroll når det gjeld MVA behandling
  - Svakheiter i intern kontroll knytt til etterleving av anskaffingsregelverket
- Dei grunnleggjande krava til økonomiforvaltninga skal bidra til den økonomiske handleevna blir ivaretatt over tid, at planane er realistiske, at finans- og gjeldsforvaltninga ikkje inneber vesentleg risiko og at betalingsforpliktingane kan innfriast ved forfall. Kontrollutvalet vil trekke fram (oppsummert i pkt. 7 – tabell 7-10).
  - Det er:
    - Vedlikehaldsetterslepet knytt til veg og bygningsmasse utgjer samla x,x milliard. Kommune har ikkje planar eller økonomisk handlingsrom til å redusere vedlikehaldsetterslepet
    - Kommune har ikkje realistiske planar
    - Kommunen har ikkje realistiske planar for å etterleve krava i tunellsikkerheitsforskrifta innan fristen x.x.xx. Berekna oppgraderingsbehov utgjer x,x milliard.
  - Med grunnlag i momenta over vil kontrollutvalet peike på at dagens drifts- og investeringsnivå er for høgt for å ivareta den økonomiske handleevna over tid.
  - Sertifikatlåna utgjer kr xx mil og utgjer xx% av renteberande gjeld. Dette er innanfor finansreglementet, men kontrollutvalet vil likevel peike på at det føreligg refinansieringsrisiko knytt til sertifikatlån som kommunestyret bør vere merksam på.

- Krav til ikkje-økonomiske forhold i årsmeldinga (ref. pkt. 8)
  - Dei ikkje-økonomiske krava i koml § 14-7 c- f er omtalt i årsmeldinga stort sett på ein tilfredsstillande måte, men det viser at kommunen kan ha ei utfordring når det gjeld kjønnslikestilling

Ut over det som er nemnd i uttalen, og det som går fram av saksframlegget til kontrollutvalet i rekneskapssaka, samt revisjonsmeldinga av xx.xx.xxxx og revisjonsrapport nr. xx, datert xx.xx.xxxx, har kontrollutvalet ikkje merknader til xxxx kommune sin årsrekneskap for 20xx.

VEDLEGG 2

Dokumentasjon til saksframlegg eller vedlegg til uttalen

1. Innleiing

Kontrollutvalet har i møte xx.xx.xxxx, behandla utvalet sin uttale til xxxx kommune sin årsrekneskap for 20xx.

Representantar for administrasjonen og ansvarleg revisor var til stades i møtet og presenterte årsrekneskapen og svarde på spørsmål.

2. Ansvar for økonomiforvaltninga

Det er kommunestyret sitt ansvar å forvalte kommunen sin økonomi, derunder vedta årsregnskap og årsmelding, jfr. kommunelova § 14-2. Det er vidare kommunestyret sitt ansvar å påsjå at økonomiforvaltninga skjer i tråd med lov, forskrift og egne føresegner. Kommunestyret sitt ansvar for forvaltninga av den økonomiske internkontrollen og økonomiforvaltninga er forsterka gjennom ny kommunelov, jfr. mellom anna kommunelova §§ 14-1 og 25-1 og 2.

Med grunnlag i finansielle måltal, skal årsmeldinga gje ei vurdering av om den økonomiske utviklinga og stillinga slik den går fram av årsrekneskapen, er forsvarleg og tek vare på handleevna over tid, jfr. kommunelova § 14-7 a-b. Det er ikkje lenger tilstrekkeleg at årsmeldinga berre gjer greie for sentrale resultat frå årsrekneskapen.

3. Formål med kontrollutvalet sin uttale

Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) definerer formålet med uttalen til å vere at kommunestyret skal få oppsummerande og samla informasjon om at det gjennom året er gjennomført uavhengig kontroll med at krava til årsrekneskap og årsmelding, er ivaretatt i tråd med lov, forskrift og egne føresegner. jfr. kommunelova §§ 14-1,14-2 og 14-7.

4. Grunnlag for uttalen

Grunnlaget for uttalen er dokument og behandlingar som ligg til grunn for utarbeiding av denne saka, slik som:

- Avlagt årsregnskap frå kommunedirektør, datert xx.xx.xxxx
- Kommunedirektøren si årsmelding, datert xx.xx.xxxx
- Revisjonsmelding, datert xx.xx.xxxx
- Eventuelle nummererte brev frå revisor
- Revisjonsrapport av xx.xx.xxxx
- Rapport etter etterlevingskontroll datert xx.xx.xxxx

- Revisor sine orienteringar til kontrollutvalet om revisjonsplanar, oppsummering etter interimrevisjon og oppsummering etter årsoppgjersrevisjon
- Analyser og vurderingar av den økonomiske stillinga til kommunen
- Gjennomført påsjå-ansvar overfor revisor

I tillegg har ansvarleg revisor og kommunedirektør supplert kontrollutvalet med munnleg informasjon om aktuelle problemstillingar.

5. Vurdering av årsrekneskapen og årsmelding

5.1 Revisjonsmeldinga

- Revisor har lagt fram ei rein revisjonsmelding.
- Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande atterhald. Revisor forklarar dette med.....
- Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med negativ konklusjon. Revisor forklarar dette med....
- Revisor har lagt fram revisjonsmelding utan tilstrekkeleg grunnlag for ein konklusjon. Revisor forklarar dette med...
- Dersom revisor meiner at årsrekneskapen eller årsmeldinga ikkje bør vedtakast slik dei ligg føre, skal dette opplysast særskilt. Revisor forklarar dette med....

Alternativt kan oppsettet visast i tabell:

Revisor har lagt fram ei rein revisjonsmelding.

Eventuelt:

Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande presiseringar:

Presisering	Kommentar/forklaring

Tabell 1

Eventuelt:

Revisor har lagt fram ei revisjonsmelding med følgjande atterhald:

Atterhald	Kommentar/forklaring

Tabell 2

Eventuelt:

Revisor har ikkje lagt fram revisjonsmelding. Revisor sin forklaring er at...

5.2 Årsrekneskapen

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Netto driftsresultat	<p>Netto driftsresultat er på kr. Xxxx. Rekneskapen for dei føregåande åra har vore:</p> <p>2019 kr.xxxxxxxxxxxxxx 2018 kr.xxxxxxxxxxxxxx 2017 kr.xxxxxxxxxxxxxx</p> <p>Evt. kommentar om utviklinga</p>	Revisjonsmeldinga og rapport etter etterlevingskontroll

Tabell 3

Andre tema som kan vurderast:

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Usikre postar som ikkje er rekneskapsført		<p>Noter i rekneskapen – ofte nemnt som «ikkje rekneskapsførte forpliktingar» og «usikre forpliktingar»</p> <p>Informasjon frå kommuneadvokaten om tvistar/rettssaker</p> <p>Spørje revisor ved orienteringar om behandling av usikre postar</p>
Spesielle resultatposter i året som krev omtale og som har påverka rekneskapen dette året		<p>Noter i rekneskapen</p> <p>Årsmeldinga</p> <p>Førespurnad til kommunedirektør/økonomisjef</p> <p>Førespurnad til revisor</p>
Spesielle poster som revisjonen har hatt vanskar med å revidere		Førespurnad til revisor
Storleiken på korrigererte feil		Førespurnad til revisor
Storleiken på ikkje-korrigererte feil		Førespurnad til revisor

Tabell 4

6. Vurdering av økonomiforvaltninga og internkontrollen

Her vil kontrollutvalet vurdere kommunedirektøren si økonomiforvaltning og internkontroll, herunder etterleving av lover og føresegner. Vurderinga byggjer på rapportar frå rekneskapsrevisor, forvaltningsrevisor, statlege tilsyn og informasjon frå kommunen/fylkeskommunen.

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Internkontroll	Det er ikkje avdekka vesentlege svakheiter med den økonomiske intern kontrollen verken i revisor sine rapporteringar gjennom året eller i deira orienteringar til kontrollutvalet.	Revisjonsmeldinga, nummererte brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat frå revisor, presentasjonar frå revisor i kontrollutvalet
Løyvingskontroll (Budsjetttavvik)	Det er rapportert frå revisor om at budsjettavvik og avvik frå budsjettpremissane, er tilfredsstillande forklart i årsmeldinga. Dette er også bekrefta i eigen uttale frå revisor.	Revisjonsmeldinga, nummerert brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat, revisor sin uttale om vesentlege budsjettavvik (RSK302)
Bokføring	Revisor har bekrefta at bokføringa er i tråd med bokføringsregelverket. Ingen avvik er avdekka eller rapportert Revisor har attestert alle kompensasjonsoppgåvene vedk MVA. Revisor har likevel rapportert om at det er avdekka feil i avgiftsbehandlinga på om lag xx mill i 20xx. (tapt MVA). I tillegg har revisor i samband med attestasjon av mva-oppgåvene avdekka feil på samla xx mill som er korrigert før innsending av kompensasjonsoppgåvene Når det gjeld skatte- og avgiftsbehandling av lønsopplysningar, er det ikkje avdekka vesentlege feil. Revisor har ikkje rapportert om vesentlege feil knytt til dette.	Revisjonsmeldinga, nummererte brev frå revisor, revisjonsbrev, årsoppgjersnotat frå revisor Attestasjonar, skattemelding for MVA-kompensasjonar Attestasjonar av skjema om samla bokførde beløp knyt til lønsopplysningar
Mislegald	mislegaldsaker i 20xx. Disse er behandla i kontrollutvalet xx.xx.xx. Beløpa i sakene er ikkje vesentlege. Sakene er knytt til misbruk av ..... Administrasjonen si handtering og oppfølging er vurdert som tilfredsstillande. Sakene er politimeldt, og arbeidsforholda avslutta.	Melding frå revisor til kontrollutvalet om mislegald Revisjonsmelding Nummererte brev frå revisor

<p>Etterlevingskontroll</p>	<p>Det er gjennomført etterlevingskontroll retta mot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Etterleving av anskaffingsreglementet 2. Etterleving av GDPR 3. Etterleving av reglement for finans- og gjeldsforvaltninga <p>Det er ikkje avdekka vesentlege avvik, men unntak av i etterlevingskontrollen anskaffingsreglementet. Der blei det avdekka 30% avvik frå anskaffingsreglementet. Avvika gjaldt ulovlege direkteanskaffingar samt manglande bruk av rammeavtaler.</p> <p>Kontrollutvalet har under oppfølging at administrasjonen gjer naudsynte korrigeringar i sine prosedyrar.</p>	<p>Forenkla etterlevingskontroll av økonomiforvaltninga(RSK301) Andre relevante attestasjonar frå revisor</p>
<p>FR med tema innan økonomiforvaltning</p>	<p>Det er gjennomført ein forvaltningsrevisjonsrapport i løpet av i fjor som er retta mot økonomiforvaltninga. Dette gjaldt undersøking av "IT-sikkerheit".</p> <p>Funna frå denne er nok korrigert og tilfredsstillande forklart.</p>	<p>Rapportar frå forvaltningsrevisjonar/undersøkingar</p>
<p>Rettsaker</p>	<p>I førre år blei 3 rettsvistar avslutta. Ingen av sakene medførte økonomiske konsekvensar for kommunen.</p> <p>Det er ingen pågåande saker.</p> <p>Det er ein tvist der det kan føreligge mogleg økonomisk ansvar for xx kommune. Dette gjeld tvistesak med ferjeoperatør med mottatt krav om etterbetaling på xx kr. For opsjonsår.</p> <p>Det er ikkje avsett midlar i rekneskapen til dette. Sjå nærare omtale i note x til årsrekneskapen og omtale i årsmeldinga.</p>	<p>Tilbakemelding på revisor sitt advokatbrev Juridisk avdeling (dialog eller brev)</p>
<p>Anskaffingar</p>	<p>KOFA har behandla 1 sak som involverer xx kommune. Saka gjaldt klage frå xxx i samband med kontrakt om kjøp av transporttenester (busspakke)</p>	<p>KOFA avgjerder</p>

	<p>Kontrollutvalet behandla saken i sitt møte xx.xx.xx</p> <p>KOFA slo fast at xxx kommune ikkje har brote regelverket for offentlege anskaffingar.</p>	
Statlege tilsyn med relevans for økonomi-området	Det er ikkje gjennomført statlege tilsyn med som har betydning i høve økonomiforvaltninga,	<p>Statlege tilsyn (lista er ikkje uttømmende)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatteetaten/bokettersyn • Arbeidstilsynet • Mattilsynet • Statsforvalteren • Arkivverket • Andre
Oppsummering tabell 6	<p>Med bakgrunn i utført arbeidet vurderast den økonomiske intern kontrollen å vere tilfredsstillande.</p> <p>Det er avdekka forbetningspunkt knytt til</p> <ul style="list-style-type: none"> - MVA behandlinga der kommunen har tapt xx million som følgje av..... - Innkjøpsforvaltninga der det er avdekka fleire brot på anskaffingsreglementet 	

Tabell 5

7. Vurdering av den kommunale økonomiske berekrafta (KØB)

Omgrepet kommunal økonomisk berekraft er betydeleg styrka i den nye kommunelova. Vurdering av kommunelova sine krav til kommunen:

7.1 Økonomisk handleevne

Tema	Status og vurdering	Grunnlag										
<p>Netto driftsresultat (korrigert) i % av driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>Netto driftsresultat i 2019 var på x,xx % av driftsinntektene. Utviklinga dei siste 5 åra har vore:</p> <table> <tr><td>2014</td><td>x1</td></tr> <tr><td>2015</td><td>x2</td></tr> <tr><td>2016</td><td>x3</td></tr> <tr><td>2017</td><td>x4</td></tr> <tr><td>2018</td><td>x5</td></tr> </table> <p>Kommunen sine egne måltal er x5. Nasjonale måltal er på x6. Vurdering: Netto driftsresultat er eit uttrykk for kva kommunen har til disposisjon til avsetningar, inndecking av tidlegare underskot (meirforbruk) og investeringar, og bør ligge på minst 1,75% av driftsinntektene. Talgrunnlaget viser at kommunen ligg godt over dette, og har hatt ei positiv utvikling dei siste åra.</p>	2014	x1	2015	x2	2016	x3	2017	x4	2018	x5	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne måltal • Teknisk beregningsutvalg (TBU) • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar, KOSTRA
2014	x1											
2015	x2											
2016	x3											
2017	x4											
2018	x5											
<p>Gjeldsgrad (langsigtig renteberande gjeld) i % av driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>Kommunen har ei lånegjeld i 2019 som er 90,1 % av sum driftsinntekter, som er langt over tilrådinga frå Riksrevisjonen på maks 75%. Tilsvarende tal dei siste åra:</p> <table> <tr><td>2018</td><td>58,0 %</td></tr> <tr><td>2017</td><td>46,7%</td></tr> <tr><td>2016</td><td>52,2%</td></tr> <tr><td>2015</td><td>46,8%</td></tr> <tr><td>2014</td><td>51,3%</td></tr> </table> <p>Vurdering: Vedtekne investeringar og planlagde investeringar i økonomiplanperioden vil medføre stor auke i lånegjelda til kommunen også i åra framover. Det er venta at denne vil stige til over 100% innan få år dersom vedtekne investeringar vert gjennomførte. Dette kan gå ut over det økonomiske handlingsrommet til kommunen i åra som kjem.</p>	2018	58,0 %	2017	46,7%	2016	52,2%	2015	46,8%	2014	51,3%	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar
2018	58,0 %											
2017	46,7%											
2016	52,2%											
2015	46,8%											
2014	51,3%											
<p>Gjeldsbelasting på drifta – nettorente og</p>	<p>Gjeldsbelastinga på drifta i form av nettorente og avdragsutgifter dei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål 										

<p>avdragsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter sml. mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av egne tal over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>siste fem åra viser :</p> <p>2018 xx</p> <p>2017 xx</p> <p>2016 xx</p> <p>2015 xx</p> <p>2014 xx</p> <p>Vurdering:</p> <p>Gjeldsbelastninga på drifta har vore nokolunde stabil dei siste åra.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • TBU • Veileder i økonomistyring, Fylkeskommunen i Nordland
<p>Disposisjonsfond i % av driftsinntekter sml mot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling over tid (5-10 år) - Eigne måltal - Nasjonale måltal - Samanliknbare kommunar 	<p>Kommunen har eit disposisjonsfond på 17,1% av driftsinntektene i 2019. Disposisjonsfondet har vore relativt stabilt dei siste fem åra, og ligg godt over nasjonale måltal på 5%.</p> <p>Vurdering:</p> <p>Storleiken på disposisjonsfond viser at kommunen har frie reserver til å dekke uventa utgifter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Årsrekneskap • Eigne mål • TBU • Kommuneproposisjonen • Årsrekneskap for samanliknbare kommunar

Tabell 6

7.2 Realistiske planar

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
<p>Vedlikeholdsetterslep innan ulike kategoriar – i kva grad er det teke omsyn til denne type etterslep i budsjett/planar</p>	<p>Kommunen har betydelege vedlikeholdsetterslep når det gjelder</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veg (om lag 3,5 milliard kroner) - Bygningsmassen knytt til skolebygg (om lag 2,5 milliard kroner) 	<p>Vedlikeholdsetterslep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilstandsrapportene «State of the nation» fra RIF • Kommunale og fylkeskommunale bygg • Kommunale og fylkeskommunale veier • VA-anlegg og VA-nett: • Bedrevann.no <p>Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilstandsrapporter for egen kommune • forespørsel/dialog
<p>I kva grad er vedlikehaldsplanar generelt innarbeidd og teke omsyn til ift. storleiken for normale måltal</p>	<p>Kommunen har ikkje lagt fram realistiske planar for korleis vedlikeholdsetterslepet skal kunne bli redusert.</p> <p>Kommunen har heller ikkje økonomisk handlingsrom til å handtere ei auke i vedlikehald og/eller oppgraderingar. Dette kan indikere at den økonomiske situasjonen framover kan bli utfordrande.</p>	<p>Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter</p> <ul style="list-style-type: none"> • forespørsel og dialog • gjennomgang av dokument
<p>Eventuelle brot på lovkrav (om større investeringar)</p>	<p>Tunellsikkerheitsforskrifta stiller ein rekke krav til oppgraderingar av sikkerheita i tunellane på vegnettet. Det er konstatert at kommunen er gitt frist til 01.01.xx for å gjennomføre tilstrekkeleg oppgraderingar i samsvar med krava i forskrifta. Naudsynte oppgraderingar er berekna til å utgjere om lag 1,5 milliard kroner.</p> <p>Det er ikkje lagd fram realistiske planar</p>	<p>Kommunedirektør/økonomisjef/eiendomssjef/veisjef/VA-sjef/budsjett- og økonomiplandokumenter</p> <ul style="list-style-type: none"> • forespørsel og dialog • gjennomgang av dokument

	for å gjennomføre oppgraderingane innan fristen. Kommunen har heller ikkje økonomiske rammer til å handtere oppgraderingsbehovet. Konsekvensen av fristoversitting vil kunne innebære bøter og/eller stengde veglenker.	
--	---	--

Tabell 7

7.3 Forvaltning av finansielle midlar og gjeld utan vesentleg finansiell risiko

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Er finans- og gjeldsforvaltninga innanfor regelverket mtp <ul style="list-style-type: none"> - Plassering av midlar - Andel fastrentelån - Andel sertifikatlån 	Finans- og gjeldsforvaltninga er innanfor vedtatt reglement	Kommunens finansreglement Finansrapport Bør også i den sammenheng ta i betraktning vurderingen i neste punkt vedr betalingsforpliktelse
Storleiken på sertifikatlån	Sertifikatlåna utgjer kr xx, mill og er innanfor vedtatt reglementet. Det vil likevel påpeikast at sertifikatlån er kortsiktige lån. Det kan derfor føreligge ein refinansieringsrisiko som kommunestyret bør vere merksam på.	

Tabell 8

7.4 Vurdering av likviditet

Tema	Status og vurdering	
Utvikling i likviditetsgrad 1 over dei siste 5-10 åra mot avtala nøkkeltal	Likviditeten vurderast som tilfredsstillande.	Årsregnskap (balansen)
Utvikling i likviditetsgrad 2 over dei siste 5-10 åra mot avtala nøkkeltal		Likviditetsgrad 1= omløpsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån (bør være > 2) Likviditetsgrad 2= mest likvide betalingsmidler / kortsiktig gjeld inkl. sertifikatlån, (bør være > 1) Mest likvide betalingsmidler = bankinnskudd + kortsiktige aksjer, obligasjoner verdipapir (klassifisert under omløpsmidler)

Tabell 9

8. Vurdering av ikkje-økonomiske krav i årsmeldinga

Tema	Status og vurdering	Grunnlag
Er verksemda si måloppnåing og andre ikkje-økonomiske forhold som er av vesentleg verknad for kommunen eller innbyggjarane omtalt i årsmeldinga?	Ja, dette er omtalt i årsmeldinga på s. xx i årsmeldinga.	Årsmeldinga
Er tiltak som er sett i verk og tiltak som er planlagt sett i verk for å sikre ein høg etisk standard omtalt i årsmeldinga?	Det er omtalt på side xx i årsmeldinga, men kunne vore omtalt meir utdjupande.	Årsmeldinga
Er den faktiske tilstanden når det gjeld kjønnslikestilling omtalt i årsmeldinga?	Ja, det er omtalt på side xx i årsmeldinga. Det går fram at kommunen har ei utfordring når det gjeld likestilling mellom kjønn.	Årsmeldinga
Er det omtalt i årsmeldinga kva kommunen gjer for å oppfylle arbeidsgjevar si aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.	Ja, det er omtalt på side xx i årsmeldinga.	Årsmeldinga

Tabell 10

9. Vurdering av revisjonen sitt arbeid

Ein viktig del av kontrollutvalet sitt arbeid er påsjå-ansvaret. Påsjå-ansvaret er følgt opp i tråd med FKT sin rettleiar, og behandla i eiga sak i kontrollutvalet (Sak xx osv).

Tema	Vurdering
Påsjå at rekneskaperen vert revidert på ein trygg måte a. Kvalifikasjonskrav b. Vandel c. Uavhengigheit d. Kvalitetskontrollsystemet i revisjonsforetaket	Det er utført påsjå-ansvar overfor revisor: Kvalifikasjonskrav – ok KU-sak xx/xx Vandel – ok KU-sak xx/xx Uavhengigheit – ok KU-sak xx/xx Kvalitetskontrollsystemet i revisjonsforetaket - ok KU-sak xx/xx
Halde seg løpande orientert om revisjonsarbeidet: a. Planleggingsfasen b. Interimsfasen c. Årsoppgjersfasen d. Etterlevingskontroll	Som over
Påsjå at revisjonsarbeidet går føre seg i samsvar med: a. Lov, forskrift, og god kommunal revisjonsskikk b. Kontrakt, avtalar og instruksar	Som over
Konklusjon	Revisjonen av kommunen er etter kontrollutvalet si vurdering utført på en forsvarleg måte

Tabell 11

Fra: Helge Inge Johansen (Helge.Inge.Johansen@vlfk.no)

Sendt: 26.03.2021 10:19:34

Til: Helge Inge Johansen

Kopi:

Emne: VS: 20/5274-7 Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften

Vedlegg: Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften(1361511).pdf

---

Fra: Roald Breistein <Roald.Breistein@vlfk.no>

Sendt: mandag 15. mars 2021 15:28

Til: Hogne Haktorson <Hogne.Haktorson@vlfk.no>

Kopi: Kjartan Haugsnes <Kjartan.Haugnes@vlfk.no>; Helge Inge Johansen <Helge.Inge.Johansen@vlfk.no>; Einar Kåre Ulla <Einar.Kare.Ulla@vlfk.no>

Emne: VS: 20/5274-7 Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften

Til orientering og som RS til alle kontrollutvala?

Med helsing

Roald Breistein

seniorrådgjevar

sekretariat for kontrollutvalet

Tlf: 97 50 51 52

www.vestlandfylke.no

Ver merksam på at all dialog på e-post kan bli journalført.

Fra: Postmottak KMD <postmottak@kmd.dep.no>

Sendt: mandag 15. mars 2021 14:43

Til: Postmottak KMD <postmottak@kmd.dep.no>

Emne: 20/5274-7 Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften

Se vedlagte saksdokument.

Mottakere:

- Alle kommuner
- Alle fylkeskommuner
- Alle statsforvaltere
- Norges Kommunerevisorforbund
- Forum for Kontroll og Tilsyn
- Revisorforeningen

DET KONGELIGE KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
	20/5274-7	15. mars 2021

Veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften

Departementet har utarbeidet en veileder til kontrollutvalg- og revisjonsforskriften (forskrift 17. juni 2019 nr. 904 om kontrollutvalg og revisjon).

Veilederen inneholder departementets merknader til de enkelte bestemmelsene i forskriften.

Veilederen er tilgjengelig her: [Veileder til kontrollutvalgs- og revisjonsforskriften - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Med hilsen

Ragnhild Spigseth (e.f.)
kst. avdelingsdirektør

Erland Aamodt
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Postadresse	Kontoradresse	Telefon*	Avdeling	Saksbehandler
Postboks 8112 Dep	Akersg. 59	22 24 90 90	Kommunalavdelingen	Erland Aamodt
0032 Oslo		Org.nr.		22 24 68 28
postmottak@kmd.dep.no	www.kmd.dep.no	972 417 858		

Fra: Helge Inge Johansen (Helge.Inge.Johansen@vlfk.no)

Sendt: 07.04.2021 13:29:38

Til: Helge Inge Johansen

Kopi:

Emne: VS: FKT - medlemsinformasjon mars 2021

Vedlegg: medlemsinfo mars 2021.pdf;FKT_prot_210315.pdf

Fra: Forum for Kontroll og Tilsyn <fkt@fkt.no>

Sendt: torsdag 25. mars 2021 09:39

Til: Forum for Kontroll og Tilsyn <fkt@fkt.no>

Emne: FKT - medlemsinformasjon mars 2021

FKT ønsker alle medlemmer en riktig god påske!

Mvh

Anne-Karin Femanger Pettersen

Generalsekretær

Postboks 41 Sentrum, 0101 Oslo | E-post:fkt@fkt.no | Tlf.:41471166

www.fkt.no | www.twitter.com/@FKT_no www.facebook.com/FKT.no/

FKT - En møteplass for kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og deres sekretariat

Medlemsinformasjon mars 2021

Fagkonferansen 1.-2. juni

Styret besluttet 15. mars at den årlige fagkonferansen 1.- 2. juni, skal arrangeres digitalt.

Sekretariatskonferansen 16.-17. mars hadde rekordoppslutning med godt over 40 deltakere. En av gjesteforeleserne, Birte Bjørkelo fra Deloitte snakket om hvordan kontrollutvalget kan håndtere henvendelser. Er henvendelser til kontrollutvalget til besvær eller til begjær? Det er et relevant spørsmål som vi ønsker at kontrollutvalgene reflekterer litt over. Derfor har vi invitert Birte Bjørkelo til fagkonferansen. Flere av deltakerne på sekretariatskonferansen mente at FKT bør vurdere å utarbeide en veileder på området. Den utfordringen vil vi ta med oss videre i planleggingen av neste års handlingsplan.

Andre tema i programmet er blant annet «Rollekarusell eller habilitet i kommuner», med journalist Lisa Rypeng i NRK, «Norsk barnevern i internasjonalt søkelys» med direktør Mari Trommald i Bufdir. Vi vil også presentere en rapport fra FKT om valg av kontrollutvalg. Er medlemmer og varamedlemmer til ditt kontrollutvalg lovlig valgt? Det kan du få svar på hvis du melder deg på fagkonferansen.

Vi håper at et interessant program og digitalt arrangement kan bidra til stor oppslutning.

[Lenke til påmelding og informasjon om fagkonferansen.](#)

Årsmøtet 1. juni

Årsmøtet blir avholdt digitalt. Alle medlemmene v/kontrollutvalgsledere og daglig ledere, skal nå ha mottatt egen innkalling. Sakspapirene blir sendt ut senest 18. mai.

[Lenke til informasjon om årsmøtet](#)

Nytt fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

På sekretariatskonferansen presenterte Fagdirektør Erland Aamodt en rykende fersk veileder til Forskrift om kontrollutvalg og revisjon. FKT er godt fornøyd med hvordan vi har vært involvert i prosessen, men det er noen problemstillinger vi må jobbe videre med.

[Lenke til veileder til Forskrift om kontrollutvalg og revisjon](#)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i en uttalelse til FKT klargjort forholdet mellom innholdet i regnskapsrevisjonen og den forenklete etterlevelseskontrollen med økonomiforvaltningen. Svaret fra departementet klargjør blant annet hva som etter loven er ment å være innholdet den kommunale regnskapsrevisjonen.

[Lenke til spørsmål fra FKT og uttalelsen fra departementet](#)

Styret

Styret hadde Teamsmøte 15. mars. Du finner protokollen på [medlemssiden](#) (krever pålogging). Styret har sitt neste styremøte 20. april. Da er det forberedelser til årsmøtet som står på agendaen.

Nye medlemmer

Vi ønsker kontrollutvalget i Levanger kommune velkommen som nytt medlem i FKT.

Riktig god påske!

Vennlig hilsen
Anne-Karin Femanger Pettersen,
Generalsekretær

MØTEPROTOKOLL

Møte:	Styremøte
Tid:	15. mars 2021 kl. 13.00 – 15.15
Sted:	Teams
Deltakere fra styret:	Til stede: Tage Pettersen, Einar Ulla, Liv Tronstad, Bård Hoksrud, vara Terje Engvik og vara Kjell Tore Wirum
Andre som møtte:	Anne-Karin Femanger Pettersen
Forfall:	Marit Gilleberg og Tom Øyvind Heitmann
Møteleder:	Tage Pettersen

Saksliste:

Saknr.	Saker:
SS 11/21	Godkjenning av innkalling og saksliste
SS 12/21	Godkjenning av protokoll fra møtet 15. februar 2020
SS 13/21	Årsregnskapet 2020 - revisjonsberetningen
SS 14/21	Styrets årsmelding 2020
SS 15/21	Innspill til Handlingsplanen 2021-2022
SS 16/21	Innspill til budsjett 2022
SS 17/21	Status fagkonferansen 2021
SS 18/21	Forberedelser til årsmøtet 2021
SS 19/21	Referatsaker:
RS 2/21	Status - Henvendelser til KMD lovtolkninger
RS 3/21	Status - Henvendelser til KMD ang. FoU-arbeid
RS 4/21	Veileder til forskrift om kontrollutvalg og revisjon
RS 5/21	Hørings svar NOU 2020: 13 Private aktører i velferdsstaten
SS 20/21	Eventuelt

SS 11/21 GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Behandling i møte:

Det var ikke merknader til sakslisten.

Vedtak:

Innkalling og saksliste godkjennes.

SS 12/21 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA STYREMØTET 15. FEBRUAR 2021

Behandling i møte:

Det var ellers ingen merknader til protokollen fra styremøtet 15. februar 2021.

Vedtak:

Protokoll fra møtet 15. februar 2021 godkjennes.

SS 13/21 ÅRSREGNSKAPET 2020 - REVISJONSBERRTNINGEN

Behandling i møtet:

Generalsekretæren orienterte om saken

Vedtak:

Styrets innstilling til årsmøtet:

- Årsmøte 2021 godkjenner FKTs årsregnskap for 2020

SS 14/21 – STYRETS ÅRSMELDING 2021

Behandling i møte:

Generalsekretæren orienterte om innholdet i årsmeldingen

Vedtak:

Styrets innstilling til årsmøtet:

- Årsmøte 2021 godkjenner styrets årsmelding for 2020.

SS 15/21 INNSPILL TIL HANDLINGSPLANEN 2021-2022

Behandling i møte:

Styret diskuterte forslag innspill

Vedtak:

Styret behandler endelig forslag til handlingsplan 2021-2022 i styremøtet 20. april.

SS 16/21 INNSPILL TIL BUDSJETT 2022

Behandling i møte:

Styret diskuterte budsjettforslaget og kom med innspill

Vedtak:

Styret behandler endelig forslag til budsjett for 2022 i styremøtet 20. april.

SS 17/21 STATUS FAGKONFERANSEN 2021

Behandling i møte:

Styret diskuterte ulike alternative måter å arrangere fagkonferansen på og besluttet at konferansen omgjøres til digital.

Vedtak:

1. Fagkonferansen 2021 arrangeres digitalt 1.-2. juni
2. Programmet tilpasses til et digitalt opplegg, hvilket kan medføre noen endringer
3. Styret avtaler nærmere programmet og organiseringen av arrangementet

SS 18/21 FORBEREDELSE TIL ÅRSAMØTET 2021

Behandling i møte:

Generalsekretæren orienterte om diverse årsmøtesaker. Styret diskuterte egne forslag til vedtaksendringer og vedtok sakslisten

Vedtak:

1. Styret fastsetter følgende saksliste for årsmøte 2021:

- ÅS 1/21 Registrering av årsmøtedelegater
- ÅS 2/21 Konstituering av årsmøte 2021
- ÅS 3/21 Godkjenning av innkalling og saksliste
- ÅS 4/21 Styrets årsmelding 2020
- ÅS 5/21 Årsregnskap og revisjonsberetning 2020
- ÅS 6/21 Handlingsplan 2021/2022
- ÅS 7/21 Fastsetting av kontingent for 2022
- ÅS 8/21 Årsbudsjett 2022
- ÅS 9/21 Innkomne forslag/vedtektsendringer
- ÅS 10/21 Valg av styre
- ÅS 11/21 Valg av valgkomite
- ÅS 12/21 Valg av revisor

2. Styret gir styreleder fullmakt til å foreslå kandidater til dirigent, referenter og protokollunderskrivere
3. Årsmøtet avholdes som fjernmøte/digitalt 1. juni.

SS 19/21 REFERATSAKER

Behandling i møte:

Følgende referatsaker ble tatt til orientering.

- RS 2/21   Status - Henvendelser til KMD lovtolkninger*
- RS 3/21   Status - Henvendelser til KMD ang. FoU-arbeid*
- RS 4/21   Veileder til forskrift om kontrollutvalg og revisjon*
- RS 5/21   Høringssvar NOU 2020: 13 Private aktører i velferdsstaten*

SS 20/21 EVENTUELT

Styreleder og generalsekretær deltar på NKRFs Kontrollutvalgskonferanse 21.-22.april

15. mars 2021

Tage Pettersen
styreleder

Anne-Karin Femanger Pettersen
generalsekretær